

UiO • **Det juridiske fakultet**

Hvordan forholder «kampfiksing» seg til straffeloven?

Kandidatnummer: 562

Leveringsfrist: 25.04.2015

Antall ord: 16016

Innholdsfortegnelse

1	<u>INNLEDNING</u>	1
1.1	Presentasjon av temaet	1
1.2	Historikk.....	3
1.3	Den videre fremstilling	4
2	<u>BEGREPER</u>	5
2.1	Innledende	5
2.2	Definisjoner i norsk rett	5
2.3	Definisjoner i utenlandsk rett	7
2.3.1	Engelsk rett	7
2.3.2	Finsk, svensk og dansk rett	8
2.3.3	EU	11
2.4	Oppsummerende	12
3	<u>ANDRE RELEVANTE BESTEMMELSER UTENOM STRAFFEBUDENE, SAMT INTERNASJONALE KONVENSJONER</u>	13
3.1	Innledende	13
3.2	Spillovgivningen	13
3.3	Internasjonale konvensjoner	14
3.4	Idrettens egne regler	15
4	<u>STRAFFBARHETSVILKÅRENE I DE AKTUELLE STRAFFEBUD</u>	16
4.1	Innledende	16
4.2	Bedrageri	17
4.2.1	Skyldkravet og vinnings hensikt.....	17
4.2.2	Fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse	18
4.2.3	Forledelse.....	19
4.2.4	Tap eller tapsfare	20
4.2.5	Medvirkning	22
4.2.6	Grovt bedrageri.....	22
4.2.7	Avsluttende.....	24
4.3	Korrupsjon	25
4.3.1	Skyldkravet og medvirkning	25
4.3.2	Utilbørlig fordel.....	26
4.3.3	Stilling, verv eller oppdrag	28

4.3.4	Grov korrupsjon.....	31
4.3.5	Avsluttende.....	33
4.4	Økonomisk utroskap	33
4.4.1	Hvem kan gjøre seg skyldig i utroskap?.....	34
4.4.2	Skyldkravet.....	35
4.4.3	Grensen mellom forsøk og fullbyrdelse	36
4.4.4	Den straffbare handlingen	37
4.4.5	Grovt utroskap	38
4.4.6	Avsluttende.....	39
5	<u>BØR NORGE VEDTA EGNE STRAFFEBUD MOT KAMPFIKSING?</u>	39
5.1	Generelt.....	39
5.2	Hvordan kunne et norsk straffebud mot kampfiksing sett ut?	42
6	<u>AVSLUTTENDE BEMERKNINGER</u>	44
	LITTERATURLISTE.....	46

1 Innledning

1.1 Presentasjon av temaet

Ordet kampfiksing gir de aller fleste en rekke assosiasjoner. Man kan forestille seg bokseren som "går ned" i en bestemt runde av en boksekamp, eller en fotballspiller som scorer selvmål for å oppnå et ønsket kampresultat. Som mange andre forbrytelser skyldes slike handlinger et ønske om å oppnå en økonomisk fortjeneste, gjerne raskt og ofte uten skattemyndighetenes innblanding. Det er ikke få sportsbegivenheter hvor man kan sette penger - såkalt tipping eller gambling - på et bestemt utfall. Vet man utfallet på forhånd kan det naturligvis være store penger å tjene. Slike tippetjenester tilbys som regel av en tredjepart som driver en fullt legitim virksomhet, f.eks. Norsk Tipping eller spillsider på internett som NordicBet eller UniBet.¹ Ønsker man å spille på norske idrettsarrangementer, finnes det over 150 foretak som tilbyr dette. Men det finnes også eksempler på at illegitime foretak tilbyr lignende tjenester i det skjulte for å unngå både skatt- og spillmyndigheter. Uansett hvordan den straffbare handlingen foregår, ser man at en kampfiksingssak potensielt kan ha svært mange personer involvert. Man har dem som gjennomfører selve handlingen, for eksempel en dommer eller en spiller, de som betaler disse for å gjøre det, og alle de som satser penger på kamper de vet er fikset. Den kan også få et internasjonalt preg ved at organiserte bakmenn opererer i et land, mens resultatene blir manipulert i en sportsbegivenhet i et annet land. Dette gir kampfiksing et særskilt preg, som skiller det fra mer tradisjonelle forbrytelser som f.eks. tyveri og drap. Slike forhold har gjort internasjonale organisasjoner oppmerksom på problemet. Eksempelvis uttalte EU-kommisjonen i 2011 at kampfiksing ødelegger idrettens integritet, og at de ønsker å jobbe med å bekjempe problemet på nasjonalt og internasjonal nivå.²

Da den norske straffeloven etter § 1 annet ledd som hovedregel bare får anvendelse på handlinger begått i Norge, kan det synes bortkastet å bruke plass på det internasjonale aspektet ved kampfiksing. Men skal man få en fullverdig forståelse av fenomenet i norsk rett, synes det

---

¹ Dog er det mange av disse spillselskapene som opererer i en juridisk gråsoner ved å ha en base i andre land og tilby både tjenester og markedsføring derfra. Se [uttalelse fra Stiftelses- og lotteritilsynet av 06.10.2014](#)

² "Communication on Sport - Developing the European Dimension in Sport" pkt. 4.5. Tilgjengelig på <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1389190399614&uri=CELEX:52011DC0012>

fornuftig at man i hvert fall innledningsvis anlegger en bred innsynsvinkel. Et eksempel på at kampfiksingsforbrytelser ofte strekker seg over landegrensene så man før og under Europamesterskapet i fotball i 2012. Da ble over 300 personer arrestert i operasjoner mot illegale gamblingnettverk i flere asiatiske land.³ Det ble estimert at disse nettverkene hadde håndtert verdier for mer enn 85 millioner USD. Disse operasjonene ble gjennomført av INTERPOL, organisasjonen for internasjonalt politisamarbeid. Totalt har INTERPOLs "SOGA"-aksjoner ("**S**occer **G**ambling") ført til arrestasjoner av over 7000 personer og avslørt ulovlig spilling for over 2 milliarder USD. Når man tar i betraktning at dette bare gjaldt én sport - fotball - og at man kan spille pengespill på svært mange idretter, må man anta at dette bare er toppen av isfjellet. Det er pekt på at høye gevinster, milde straffer og liten fare for å bli oppdaget gjør kampfiksing attraktivt for kriminelle. Ikke bare for å tjene penger, men også som et middel for å hvitevaske penger fra andre kriminelle aktiviteter. Dette er trekk man kjenner igjen fra lignende forbrytelser.

Vender man blikket til Norge igjen, ser man at også norske myndigheter er klar over hvilket problem kampfiksing representerer. I "Nasjonal Handlingsplan mot kampfiksing i idretten 2013-2015» uttaler både norske myndigheter, Norsk Tipping og Norges Idrettsforbund at de tar kampfiksing på alvor og at de vil samarbeide for å hindre tilfeller av dette i Norge.⁴ Blant tiltakene som skal iverksettes er kunnskapsstyrking, overvåking og regulering av spillvirksomheten og styrking av idrettens eget regelverk. Også i dette dokumentet pekes det på at kampfiksing er et fenomen med internasjonale forgreininger, og at deltagelse i internasjonalt arbeid mot kampfiksing derfor er nødvendig. Videre pekes det på hvilke straffebud i straffeloven som er anvendelige og aktuelle når kampfiksing skal straffes. Det finnes ikke tall som kan si noe om hvor utbredt kampfiksing er i Norge, men på generelt grunnlag påpekes det at fenomenet er velkjent som en metode for å hvitvaske penger blant norske kriminelle. Det vises også til at den mye omtalte kampfiksingssaken i norsk 2.divisjonsfotball for herrer har økt politiets kunnskap og bevissthet om kriminalitetsformen. Denne saken fikk først oppmerksomhet sommeren 2012, og er den klart mest omtalte saken av sitt slag i nyere tid. Flere fotballspillere fra klubbene Follo og Asker ble mistenkt for å ha bidratt til å manipulere resulta-

---

³ M.R. Haberfeld et al: " Match-Fixing in International Sports: Existing Processes, Law Enforcement and Prevention Strategies" s. 15-16.

⁴ Nasjonal handlingsplan mot kampfiksing i idretten 2013-2015. Tilgjengelig via Lotteri- og stiftelsestilsynets hjemmesider.

tene i to av lagets kamper. Også andre personer ble satt under mistanke, blant dem en tippeskommisjonær. På det meste var 21 personer under etterforskning av politiet. Men da tiltalene ble tatt ut høsten 2014 omfattet de kun 7 personer.⁵ I et rettslig perspektiv er saken svært interessant, da det ikke finnes rettspraksis fra kampfiksingssaker i norsk rett. Rettssaken mot de tiltalte startet i Oslo tingrett 3. mars, og dom vil falle den 27.

Noe av bakgrunnen for valget av oppgavens tema må sees på bakgrunn av denne aktualiteten. Det er spennende å arbeide med temaer som er aktuelle og dukker opp i nyhetsbildet mens arbeidet pågår. Kampfiksing er heller ikke en forbrytelse som er særlig omtalt i norsk litteratur, noe som gjør det ekstra interessant å undersøke fenomenet. I internasjonal litteratur har kampfiksing fått større behandling.

Oppgavens hovedanliggende er som tittelen røper å finne frem til om og i tilfelle hvordan kampfiksing kan straffes etter norske straffebestemmelser. Men for å finne ut det må man først dvele litt ved selve begrepet kampfiksing; hva betyr det egentlig, og hvilke konsekvenser har det å velge en definisjon foran en annen? Allerede her blir det naturlig å se hen til andre lands rett. Oppgaven vil også gå litt utenfor straffeloven og se på hvordan andre lover og regelverk kan påvirke spørsmålet som stilles i oppgavens tittel. Kan spillovgivning og idrettens egne regler få betydning? Hva med internasjonale konvensjoner eller andre internasjonale instrumenter? Når så alle disse spørsmålene er forsøkt besvart, går oppgaven over i mer tradisjonelle drøftelser av de forskjellige straffbarhetsvilkårene. De forskjellige tolkningsspørsmålene som oppstår langs veien vil bli forsøkt besvart, og også her vil det undersøkes om utenlandske rettskilder kan være til hjelp. Til slutt kommer det en de lege ferenda-drøftelse - på bakgrunn av hvordan situasjonen er per dags dato drøftes det hvordan situasjonen *burde* være, ideelt sett. Burde for eksempel Norge vedta egne straffebud mot kampfiksing? Kan noen av dagens straffebud med fordel endres? Alt dette er i hovedsak hva denne oppgaven forsøker å gi svar på.

1.2 Historikk

Det er klart at kampfiksing på ingen måte er noe nytt fenomen. Allerede i de olympiske leker som ble arrangert i antikkens Hellas hadde man problemer med at noen av deltagerne hadde

---

⁵ Se [sak på Aftenpostens nettsider](#) av 21.10.2014. Besøkt 21.01.2015.

avtalt utfallet av brytekamper på forhånd.⁶ Dette til tross for at deltagerne før lekene hadde avlagt en ed om at de ville opptre ærlig, og at det ofte var strenge straffer for å bryte denne eden. Tilbake i moderne tider ser man at de grunnleggende trekkene ved forbrytelsen på mange måter ikke har forandret seg noe særlig siden antikken. Dette til tross for at et flertall av de industrielle landene hadde gjort kampfiksing og relaterte aktiviteter ulovlig mot slutten av 1800-tallet. Fra de siste hundre år har man flere velkjente eksempler på kampfiksing. I 1919 bestakk gamblere flere spillere på baseballaget Chicago White Sox for å tape en «World Series»-kamp med vilje.⁷ Spillerne ble frikjent i rettssystemet grunnet mangel på bevis, men bannlyst fra sporten på livstid. I 1999 ble malaysiske bakmenn arrestert etter å ha forsøkt å tukle med flomlysene på hjemmebanen til Premier League-klubben Charlton. Grunnen til dette var at om flomlysene hadde sluttet å virke i pausen, ville pauseresultatet blitt stående hos gamblingsselskapene som det endelige resultatet. Eksemplet viser at kampfiksing kan forekomme i mange forskjellige former, og at det finnes mange potensielle måter å påvirke et kampresultat på.

I Norge finnes det ingen eksempler på at kampfiksing har ført til rettssaker med påfølgende straffer. Men det er vel naivt å anta at det aldri har forekommet tilfeller av kampfiksing også her i landet. Det er uvisst om politiet og myndighetene har hatt noe særlig med fokus på denne typen forbrytelser frem til den norske kampfiksingssaken begynte å få oppmerksomhet i mediene i 2012.

1.3 Den videre fremstilling

Denne masteroppgaven er av deskriptiv karakter. Først redegjøres det for begrepet kampfiksing, både slik det er oppfattet i norsk og noen andre staters rett (kapittel 2). Deretter vil de aktuelle hjemmelsgrunnlagene utenom straffebudene gjennomgås (kapittel 3). Deretter blir det en fyldigere gjennomgang av de forskjellige vilkårene i disse straffebudene (kapittel 4). I kapittel 5 diskuteres det, på bakgrunn av kapittel 4, om Norge bør vedta egne straffebud rettet mot kampfiksing. I kapittel 6 følger noen avsluttende bemerkninger.

---

⁶ Se [sak på Discovery News' nettsider](#) av 17.04.2014. Besøkt 19.03.2015

⁷ Se [artikkel på Wikipedia](#). Besøkt 19.03.2015

2   Begreper

2.1   Innledende

Som det er pekt på i kapittel 1 kan kampfiksingssaker potensielt inneholde en rekke forskjellige aktører og forskjellige kriminelle handlinger. Dette får naturligvis innvirkning på hvordan man skal definere begrepet kampfiksing. Av kanskje enda større betydning er det at straffeloven ikke har noe eget straffebud som kun er ment å omfatte kampfiksing. I stedet vil kampfiksing kunne omfattes av en rekke andre bestemmelser i straffeloven. Det tenkes da først og fremst på § 270 (bedrageri), § 276 a (korrupsjon), § 275 (økonomisk utroskap) og §222 eller §227 (tvang eller trusler).

Det kan da synes overflødig å bruke tid på å definere kampfiksingsbegrepet, da det ikke får noe direkte rettslige følger etter straffeloven. Men etter min mening er dette nødvendig hvis man skal kunne danne seg et fullverdig bilde av kampfiksing som forbrytelse. En avgrensning av begrepet vil være oppklarende også når man skal tolke de nevnte straffebudene. Ved å definere begrepet og dele det opp i flere underbegreper får man et system på tankene som også vil være til nytte senere. Det er en fordel å se hen til utenlandsk rett for å få en best mulig forståelse.

2.2   Definisjoner i norsk rett

Grunnet mangelen på rettspraksis og eget straffebud har ikke kampfiksing blitt definert noe sted i de «tradisjonelle» norske rettskildene – lov, rettspraksis og forarbeider. Ei heller i etterarbeider, norsk teori eller andre sekundære rettskilder. Vi må da tilbake til den nasjonale handlingsplanen for å finne en definisjon. I tråd med tradisjonelle rettskildeprinsipper kan denne planen ikke tillegges noen vekt i avveiningen av rettskildespørsmål. Det kan i høyden bli snakk om at den fungerer som et opplysningsobjekt.

Handlingsplanen påpeker at i den videste forstand dekker begrepet kampfiksing all form for manipulering av en idrettskonkurranse. Men den utelukker manipulering hvor det ikke er noe økonomisk motiv for å manipulere resultatet, for eksempel ved at man taper en kamp for å møte lettere motstand i neste runde. Slike problemstillinger må idretten selv hankses med. I stedet peker den på at kampfiksing har et bakenforliggende økonomisk motiv. Følgende definisjon blir da oppstilt:

«Kampfiksing defineres som manipulering av en idrettskonkurranse, hvor involverte aktører (utøvere, trenere, ledere, dommere etc.), for økonomisk vinning for seg selv eller andre, søker å påvirke resultatet av konkurransen eller enkelthendelser underveis i konkurransen.»⁸

Dette fremstår umiddelbart som en god og generell definisjon som rimer godt med de forestillinger de fleste har om kampfiksing. På samme sted pekes det også på en del velkjente former for kampfiksing, og som grovt sett er de tre hovedtypene av kampfiksing. Man har den tradisjonelle *match-fixing* hvor sluttresultatet manipuleres, *spot-fixing* hvor enkelthendelser underveis i kampen manipuleres (f.eks første corner) og *point-shaving* hvor sluttresultatet, men ikke selve kamputfallet, manipuleres. Det fremgår ikke av handlingsplanen hvor denne definisjonen er hentet fra, eller hvilke kilder den er basert på. Men som vi skal se nedenfor, er definisjonen ikke så altfor ulik andre lands definisjoner. Det må også påpekes at etter hvert som en del fenomener blir kjent, vokser det frem en generelt akseptert definisjon hvis opphav ikke alltid vil være helt kjent. Dette kan til en viss grad sies å gjelde også for kampfiksing.

---

⁸ Nasjonal handlingsplan mot kampfiksing i idretten 2013-2015 s. 4

2.3 Definisjoner i utenlandsk rett

2.3.1 Engelsk rett

Storbritannia er et av landene i Europa som har en egen lov som forbyr kampfiksing og lignende forbrytelser. Denne loven – UK Gambling Act – trådte i kraft i 2007. Før det hadde landet straffet kampfiksing på samme måte som man gjør i Norge i dag og i en rekke andre europeiske land, nemlig ved bruk av bestemmelser om korrupsjon, svindel o.s.v. Etter UK Gambling Act Art 42, kan en person som jukser («cheating») i gambling, eller medvirker til dette, få opptil 2 år fengselsstraff og/eller en bot.⁹ Hva det å jukse i gambling består av er spesifisert i tredje ledd av bestemmelsen. Der opplyses det at som juks regnes faktisk eller forsøkt bedrag eller forstyrrelse av gamblingprosessen, eller arrangementet som det tilbys gambling på. Dette arrangementet kan være både en virkelig hendelse eller en virtuell hendelse, typisk dataspill som brukes til å simulere f.eks. et hesteløp. At også virtuelle hendelser omfattes er ganske unikt. For øvrig fremgår det av bestemmelsen at juks skal forstås slik som det gjør i dagligspråket, og at paragrafens definisjon ikke skal være uttømmende. Det er heller ikke noe krav om at den som utfører forbrytelsen må oppnå noen økonomisk gevinst for at han skal kunne bli straffet. Så lenge han eller hun har forsøkt eller jukse, er det irrelevant om dette har lyktes. Skyldgraden som kreves er vanlig forsett, og medvirkning er også straffbart.

Mange har ment at bestemmelsen burde være et forbilde for andre stater som ønsker å innføre egne straffebud mot kampfiksingsforbrytelser. Men bestemmelsen har også vært offer for kritikk. Denne kritikken går først og fremst ut på at bestemmelsen ikke løser problemet med å skaffe bevis for en eventuell sammenheng mellom det man tror er ulovlig manipulering av et arrangement og veddemål som har blitt satt på dette arrangementet som følge av denne manipuleringen.¹⁰ Men mot dette kan man jo innvende at et slikt bevisproblem vil man slite med uansett. Å snu bevisbyrden rimer dårlig med de rettssikkerhetsgarantier man opererer med i strafferetten, og vil ikke være aktuelt i de fleste land som har rettssikkerhet som en prioritet.

---

⁹ British Gambling Act, Explanatory Notes 2005. Tilgjengelig via <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/19/notes/contents>

¹⁰ Kritikken fremkommer i Nicholls, Daniel, T., Bacarese, A. og John Hatchard. 2011. Corruption and Misuse of Public office. Oxford University Press avsnitt 2.97.

For de europeiske land som har ratifisert EMK vil også dennes art. 6 nr. 2 stå i veien for en slik snudd bevisbyrde. Man må altså finne andre måter å løse dette bevisproblemet på.

I motsetning til i Norge har England noe rettspraksis fra kampfiksingssaker, uten at det er snakk om noe stort antall. En ganske så fersk sak fra 2011 gjaldt kampfiksing i cricket.¹¹ 3 spillere og deres manager ble dømt etter den nevnte Art 42 samt for alminnelig korrupsjon for å ha manipulert resultatet i en cricketkamp. Spillerne fikk dommer som varierte fra seks måneder til 2,5 halvt år i fengsel, mens manageren fikk 2 år og 8 måneder i fengsel som straff. De hadde mottatt rundt 150.000 £ for å kaste såkalte "no-balls" (baller kastet på en ulovlig måte) på bestemte tidspunkter i kampen. I dommen ble det av dommeren lagt særlig vekt på hvor viktig det er for allmennheten og sportens publikum at kampfiksing ikke forekommer.

For øvrig er det verdt å nevne at i tillegg til denne loven har Storbritannia en egen kommisjon som kan gi informasjon om mistenkelige veddemål og innsatser til en rekke andre organer. Bettingsselskapene kan også selv melde fra til kommisjonen om mistenkelige spill, men denne ordningen er basert på frivillighet.¹²

2.3.2 Finsk, svensk og dansk rett

Finsk og svensk rett har på samme måte som norsk rett ingen spesifikke straffebud myntet på kampfiksing. I Finland har man bestemmelser som straffer korrupsjon i privat sektor med fengsel i opptil 2 år. Korrupsjonsanklager er mest aktuelt når spillere mottar penger for å manipulere resultater i en kamp. Bestemmelsene om svindel vil bli brukt hvis det er snakk om å straffe de som gambler på en kamp og er klar over at dens resultat vil bli manipulert.¹³ Finland har også noe rettspraksis fra kampfiksingssaker fra de siste 10 årene. I Nissinen-saken fra 2008 ble en fotballtrener og en annen person som satte penger på manipulererte kamper begge dømt til rundt 1 års fengsel. Treneren ble dømt for å ha mottatt bestikkelse, og den andre for alvorlig svindel. Et viktig moment fra dommen var at fotballklubbene som var involvert ble

---

¹¹ Southwark Crown Court, 03/11/2011 Case no. T20117139

¹² Denne kommisjonen faller innunder [UK Gambling Commission](#), som langt på vei kan sammenlignes med det norske Lotteri- og stiftelsestilsynet.

¹³ Match-fixing in sport: A mapping of criminal law provisions in EU 27 side 25. Tilgjengelig via http://ec.europa.eu/sport/library/studies/study-sports-fraud-final-version_en.pdf

ansett for å være forretningselskaper i den finske straffelovens forstand. Dette var et vilkår for at bestemmelsen om korrupsjon skulle bli aktuell å anvende. I Mitshuk-saken fra 2009 var det en spiller i stedet for en trener som ble dømt for korrupsjon. Også her ble det antatt at fotballklubben var en forretning hvor spilleren var ansatt, slik at man nå har fått presedens på dette.

I Sverige er ikke situasjonen ulik den i Finland. På samme måte må spillere og andre tilknyttet en idrettsklubb være ansatt i den svenske straffelovens forstand for at korrupsjonsstraffebudene skal være anvendelige. Dette reiser selvsagt interessante spørsmål når man tenker seg at svært mange spillere spiller på hobbybasis og ikke kan anses for å være direkte ansatt i en klubb. Den svenske regjeringen kom i 2012 også med et lovforslag som skal gjøre det mulig å straffe spillere som forsøker å bestikke en dommer.¹⁴ Lovforslaget skal gjøre det mulig å straffe kampfiksing hvor spill hos kommersielle bettingselskap er involvert. For at straff skal bli aktuelt må aktor

«(..)prove that an undue advantage has been received, accepted or demanded and that this has been done for the performance of his duties/tasks in the contest. Hence, it must prove the connection between the advantage and the performance of duties/tasks in the contest”¹⁵

Man ser her at problemet fort kan bli det samme som i England, nemlig at det at en ny lovbestemmelse ikke vil gjøre det noe lettere å bevise at det er en sammenheng mellom en fordel og et kampresultat. Per 21. april har dette forslaget ennå ikke resultert i en lovendring.

Heller ikke Danmark har egne straffebud for å kunne straffe kampfiksing.¹⁶ Men de har kommet med et forslag til en bestemmelse mot kampfiksing, se om dette nedenfor i kap. 5.2 På samme måte som i Norge (se nedenfor) vil eventuell kampfiksing måtte straffes gjennom bruk av bestemmelsene i den danske straffeloven om bedrageri og korrupsjon. Men det vil være vanskelig å anvende reglene om korrupsjon, fordi det kun er korrupsjon som skjer i offentlig stilling eller i verv som rammes, jf. den danske straffeloven § 122. Men i motsetning til Norge har Danmark rettspraksis om kampfiksing. I en dom fra Østre Landsret av 30 okt.

---

¹⁴ Samme publikasjon, side 28.

¹⁵ Som de to foregående notene.

¹⁶ Rapport fra «Arbejdsgruppe om regulering af matchfixing» september 2014 s. 26, Det Danske Kulturministerium. Tilgjengelig via http://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Rapport_fra_arbejdsgruppen_om_matchfixning.pdf

1969¹⁷ ble en gruppe syklistere dømt for bedrageri. De hadde innbyrdes avtalt utfallet av en rekke løp, og så satt penger på disse bestemte utfallene. Andre personer som hadde satt penger på disse løpene og som var vitende om at utfallet var avtalt, ble dømt for medvirkning.

Til tross for denne rettspraksis, finnes det heller ingen klar definisjon av kampfiksing i de primære danske rettskildene. På samme måte som i Norge er det oppstilt en definisjon i en rapport om kampfiksing utgitt av myndighetene, se fotnote nr. 11. Der oppstilles følgende definisjon:

«Ved matchfixing forstås i denne rapport en uretmæssig påvirkning af resultatet eller forløbet af en idrætskonkurrence, som beror på andre interesser end sportslige interesser i relation til den pågældende idrætskonkurrence, således at hele eller dele af den usikkerhed, der normalt er forbundet med forløbet og udfaldet af idrætskonkurrencer, fjernes»¹⁸

Sammenlignet med den norske definisjonen som er vist i kap.2.2 er denne definisjonen en god del bredere. Begge definisjonene snakker om den urettmessige påvirkningen av resultatet eller deler av forløpet av en begivenhet. Men mens den norske definisjonen kun omfatter kampfiksing der motivet er økonomisk vinning, taler den danske definisjonen om alle tilfeller der motivet er ikke-sportslig. Dette skyldes nok i stor grad at den danske rapporten er mye mer omfattende enn den norske, og også omfatter en gjennomgang av idrettens interne regler for kampfiksing. Den norske rapporten har et strafferettslig syn i mente når den oppstiller sin definisjon. Det er da naturlig å begrense seg økonomiske motiver, fordi vinnings hensikt eller økonomisk gevinst er et vilkår i de aktuelle straffebestemmelsene, se kap. 4. Videre har den danske definisjonen også en henvisning til at usikkerheten rundt spillet fjernes som en følge av kampfiksingen, noe den norske ikke har. Men dette er i tråd med definisjonen som brukes av Europarådet, se neste avsnitt. Til slutt skal det nevnes at danskenes rapport også oppstiller mange flere eksempler enn det den norske rapporten gjør, f.eks. hjelpepersonells forsettlig handlinger for å få spillerne til å underprestere¹⁹. Det store antallet eksempler er naturlig, den vide definisjonen av kampfiksing tatt i betraktning. Den danske rapporten er for øvrig et me-

---

¹⁷ Ugeskrift for Retsvæsen, 1970, side 254.

¹⁸ Arbejdsgruppens rapport s.12

¹⁹ Arbejdsgruppens rapport s.13

get grundig og omfattende dokument som behandler de aller fleste rettslige sidene ved kampfiksing på en inngående måte.

2.3.3 EU

Selv om EU-kommisjonen har vedtatt et dokument om kampfiksing (se kap. 1.1) er det ingen definisjon av kampfiksing i det dokumentet. Det er ikke klart hvorfor en slik definisjon mangler, da en skulle tro at det skulle være ganske praktisk med tanke på fremtidig arbeid. Kommisjonen uttaler likevel at de anser kampfiksing som en form for korrupsjon som kan straffes etter en medlemsstats vanlige regler mot korrupsjon.²⁰ Det uttales også at EU vil samarbeide med Europarådet for å kunne bekjempe kampfiksing. Og Europarådet har faktisk en definisjon av kampfiksing i en sine offisielle dokumenter. I en anbefaling til medlemslandene om å samarbeide for å fremme europeisk idretts integritet oppstilles følgende definisjon:

“(..)the expression “manipulation of sports results” covers the arrangement of an irregular alteration of the course or the result of a sporting competition or any of its particular events (such as matches, races) in order to obtain an advantage for oneself or for others and to remove all or part of the uncertainty normally associated with the results of a competition.”²¹

Norge er medlem av Europarådet, men dokumentet er på ingen måte rettslig bindende for medlemslandene. I tråd med alminnelige folkerettslige regler måtte det da kommet i form av en konvensjon. Det er i høyden snakk om et «soft-law»-dokument som kanskje kan få betydning i et senere konvensjonsarbeide. Men definisjonen er i alle fall interessant, og den har en del likhetstrekk med definisjonen som oppstilles i den norske handlingsplanen. Dog kan det settes spørsmålstegn ved deler av den. Hva innebærer f.eks uttrykket «irregular alteration»? Omfatter den alle de forskjellige formene for kampfiksing som er nevnt i den norske definisjonen («spot fixing» osv)? Vil uttrykket få den samme betydning i to forskjellige sporter, for eksempel fotball og curling? Dette gir dokumentet ikke noe svar på.

---

²⁰ "Communication on Sport - Developing the European Dimension in Sport" pkt. 4.5

²¹ Recommendation CM/Rec(2011)10 of the Committee of Ministers to member states on promotion of the integrity of sport against manipulation of results, notably match-fixing

På samme måte kan man kritisere uttrykket «uncertainty normally associated with the results of a competition». Dette kan virke noe merkelig, fordi man antar jo at sportsupportere foretrekker å leve i usikkerhet om resultatet av en kamp. Men økonomisk forskning viser at det faktisk er uvisst i hvilken grad supportere foretrekker dette.²² Og hvis man mener at supportere liker usikkerhet, kan man ikke bare la supporterene leve i uvitenhet om kampfiksing og bruke det som enda en variabel for å gjøre utfallet spennende for supporterne? Dette poenget er kanskje noe metafysisk i formen, men likeså fullt et interessant bidrag i diskusjonen.

2.4 Oppsummerende

Etter å ha sett på andre staters definisjoner og behandling av kampfiksing, ser vi at den norske situasjonen ikke er så ulik mange andre staters. Definisjonen som fremkommer i den nasjonale handlingsplanen samsvarer ganske bra med den definisjonen som brukes i engelsk rett, og ikke minst i dansk rett. Man ser også at mange land har samme løsning som Norge, ved at de bruker straffebud om korrupsjon, svindel eller bedrageri for å straffe kampfiksing. All den tid Norge mangler rettspraksis om kampfiksing, må saker fra disse landene ikke bare kunne brukes som illustrasjon, men også inspirasjon for norske dommere når de avgjør rettsspørsmål.²³ Men norske rettskildefaktorer må naturligvis få forrang, og det spørs i hvilken grad både advokater og dommere vil være komfortabel med å henvise til utenlandsk rettspraksis i en straffesak. Dette er ikke så uvanlig i f.eks kontraktretten, men straffesaker har utvilsomt et noe mer nasjonalt preg som ikke i samme grad gjør det naturlig å se hen til utenlandske kilder.. For en bred oversikt hvordan 27 land i EU har valgt å forme sin straffelovgivning, se rapporten «Match-Fixing in Sports: A mapping of criminal provision in EU 27» i sin helhet. Rapporten ble utarbeidet av konsultentselskapet KEA European Affairs på oppdrag fra EU-kommisjonen.

---

²² Szymanski, Stefan. 2003. "The Economic Design of Sporting Contests." *Journal of Economic Literature*, 41(4): 1137-1187. pkt. 5.2 Tilgjengelig via <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/002205103771800004>

²³ På spørsmål via mail av 08.04.15 til forsvarer Pål Eriksrud i den norske kampfiksingssaken fikk jeg opplyst at ingen av de syv forsvarerne eller noen fra aktoratet hadde henvist til noen form for utenlandsk rettskilder.

3   Andre relevante bestemmelser utenom straffebudene, samt internasjonale konvensjoner

3.1   Innledende

Selv om hverken straffeloven av 1902 eller 2005 ikke har noen bestemmelser som kun er til for å gjøre kampfiksing straffbart, betyr ikke dette at kampfiksing vil kunne skje ustraffet i Norge. Som nevnt ovenfor finnes det en rekke straffebud som er aktuelle, og som vil kunne ramme de fleste av handlingene i en typisk kampfiksingssak. Men som det er hintet om ovenfor i eksemplene fra utenlandsk rett, er «ulempen» med å bruke allerede eksisterende straffebud at handlingene kan måtte oppfylle vilkår som av naturlige grunner kanskje ikke er tilstede i en kampfiksingssak. Men for den tiltalte vil dette naturligvis fortone seg som en fordel.

De aktuelle straffebudene vil gjennomgås i sin helhet i kapittel 4. I dette kapitlet skal det ses på lovgivning som ikke er straffelovgivning, men som likevel kan ha en viss interesse i kampfiksingssammenheng. Det blir også en liten redegjørelse for idrettens egne regler.

3.2   Spillovgivningen

Tipping og betting er regulert av lov om pengespill (pengespilloven) av 1992. Av lovens § 1 bokstav a fremgår det at loven gjelder pengespill i forbindelse med idrettskonkurranser og andre konkurranser. Den får således anvendelse på mange arrangementer der kampfiksing kan forekomme. Lotteriloven eller den såkalte totalisatorloven får ikke anvendelse på pengespill, da dette ikke regnes som lykkespill (tilfeldig utfall), jf. lotteriloven § 1. Spillovens § 16 gjør det straffbart å bryte noen av bestemmelsene i loven. Dog finnes det ingen regler som direkte omhandler kampfiksing i den korte loven. I lovens § 11 finnes det en regel som gir tilgang for myndighetene til å fastsette regler for de spillene som omfattes av loven. Denne adgangen er ikke benyttet, noe som fremstår som noe overraskende. Det ville jo vært relativt enkelt å forby den spillrelaterte delen av kampfiksing ved å sette opp forbud mot dette i forskrifts form. Men det har tydeligvis ikke vært ansett som nødvendig.

Til sammenligning har dansk lovgivning bestemmelser i sin spillovgivning som retter seg mot kampfiksing. Disse retter seg mot spilltilbyderne, og gjør det således ikke direkte ulovlig å

spille på begivenheter man er utsatt for kampfiksing. Men som vist i kap. 2.3.2. kan disse bli straffet etter den danske straffeloven. § 22 i bekendtgørelsen (forskrift) om online væddemål og § 7 bekendtgørelsen om landbaserte væddemål er enslydende og har følgende ordlyd:

“Tilladelsesindehaver skal træffe foranstaltninger, som er egnede til at reducere risikoen for aftalt spil (»match-fixing«) i væddemål og skal nægte modtagelse af indsats i væddemål, hvor der er en begrundet mistanke om aftalt spil.”

De lege ferenda burde norske myndigheter innta en lignende bestemmelse i pengespilloven eller benytte muligheten til å innta den i en forskrift. Dette er et av flere tiltak som burde være aktuelle hvis myndighetene ønsker å ta kampfiksing på alvor. Dette vil bli drøftet ytterligere i kap. 5.

3.3 Internasjonale konvensjoner

Selv om legalitetsprinsippet i norsk lover krever at et straffebud må finnes i norsk lov for å kunne brukes, kan det være nyttig å undersøke om konvensjoner eller andre internasjonale regler har noen betydning i hjemmelsspørsmålet.

Per i dag finnes det ingen konvensjoner som direkte omhandler tiltak mot kampfiksing og relaterte aktiviteter. Det er kanskje ikke så overraskende når man tar i betraktning at de fleste land heller ikke har egne straffebud for dette. Men det finnes flere konvensjoner som har indirekte betydning. Blant dem er **FNs Konvensjon mot korrupsjon (Meridakonvensjonen)**. Korrupsjonsbestemmelsen i straffeloven er dog ikke basert på denne konvensjonen, men **Europarådets konvensjon om korrupsjon**.²⁴ Resultatet av denne gjennomførelsen gjennomgås i kap. 4.3. Men et viktig poeng er at konvensjonen bare gjør korrupsjon i privat sektor ulovlig når aktiviteten har et kommersielt preg. Dette er en restriksjon som får betydning for kampfiksingstilfeller, da særlig amatørsport, og vil bli diskutert nærmere i kap. 4.3.1. I tillegg har man anbefalingen fra Europarådet som ble omtalt i kap. 2.3.3, men som ikke har noen bindende effekt på medlemsstatene. Til slutt skal **FNs Konvensjon om grenseoverskridende organi-**

---

²⁴ Ot.prp. (2002-2003) s. 54

sert kriminalitet nevnes. Men denne omhandler i utgangspunktet bare korrupsjon i offentlig sektor, og får dermed liten betydning i denne sammenheng.

Hvis vi så antar et internasjonalt perspektiv for en liten stund, er disse internasjonale verktøyene tilstrekkelig for å kunne danne et tilfredsstillende juridisk rammeverk for å bekjempe kampfiksing? Det er det delte meninger om. Forfatterne bak rapporten om hvordan kampfiksing straffes i de forskjellige EU-statene mener at dette ikke er tilfellet.²⁵ De peker særlig på at de fleste konvensjonene bare omhandler korrupsjon i det offentlige, og på det allerede nevnte problemet med at kampfiksing i amatørmatcher står i fare for ikke å bli omfattet. Men de viser samtidig til uttalelser fra Drago Kos, en ekspert hos Europarådets GRECO-gruppe, en gruppe som jobber mot korrupsjon. Kos er av den oppfatning at det internasjonale rammeverket er tilfredsstillende, så lenge det er snakk om kampfiksing foretatt av større grupper og ikke enkeltpersoner. Det er jo et poeng at organiserte grupper står bak store deler av kampfiksingsaktiviteten i verden, men som den norske kampfiksingssaken viser er det ofte bare enkeltpersoner som blir tiltalt. Og da trengs det et oppdatert lovverk hvis man ønsker å straffe disse.

3.4 Idrettens egne regler

Selv om denne oppgaven først og fremst omhandler kampfiksingens forhold til straffeloven, kan det være nyttig å ta en rask titt på noen av idrettens egne regler for å danne seg et helhetlig bilde. Norges Idrettsforbund har ingen regler om kampfiksing, men det har Norges Fotballforbund (NFF)²⁶. I NIF-loven (som bare er organisasjonens eget regelverk, og ikke en lov vedtatt av Stortinget) § 11-4 bokstav a til d, samt bokstav i, forbys trenere, ansatte og spillere i klubber som er medlemmer av NFF å sette penger på kamper eller arrangement man selv er innblandet i, foreta økonomiske transaksjoner som er i strid med idrettens regler, og generelt opptre på en måte som kan skade idrettens anseelse.

Man har også NFFs kampreglement om fair-play hvor § 1-5 har følgende ordlyd:

(1) En klubbs spillere, ledere, trenere, støtteapparat og ansatte skal i

---

²⁵ Match-fixing in sport: A mapping of criminal law provisions in EU 27 side 18

²⁶ Kampfiksing: Fotballens regler. Utgitt av NFF 06.11.2012

tilknytning både til egne og andre klubbers kamper, etterleve prinsippene om lojalitet, integritet og fair play (god sportsånd).

(2) Ingen av aktørene nevnt i (1) kan, direkte eller indirekte, delta i veddemål om resultatet i kamp en selv deltar i, på noe vis medvirke til eller forsøke å medvirke til bestikkelser, eller forsøke å påvirke resultatet i en kamp gjennom usportslig adferd.

Samlet sett gir dette en regulering som forbyr kampfiksing i de aller fleste, om ikke alle, tilfeller.

4   Straffbarhetsvilkårene i de aktuelle straffebud

4.1   Innledende

I den nasjonale handlingsplanen mot kampfiksing har norske myndigheter listet opp de straffebudene de anser kan være aktuelle å anvende i kampfiksingssaker. Disse er bedrageri (strl. 1902 § 270), korrupsjon (strl. § 276) og økonomisk utroskap (strl. § 275).²⁷ Handlingsplanen antar at disse vil kunne dekke kampfiksingsforbrytelser, noe jeg i utgangspunktet er enig i. Se dog kap. 5 for en de lege ferenda-vurderinger. Handlingsplanen nevner også at straffebudene mot tvang (strl. § 222) kan brukes, men det kan man jo tenke seg for veldig mange forskjellige forbrytelser. Straffebudet mot tvang vil således ikke behandles i denne oppgaven.

Som nevnt tidligere har Norge ingen rettspraksis fra kampfiksingssaker. Dette vanskeliggjør naturligvis gjennomgangen av de forskjellige vilkårene. I stedet for eksempler fra den praktiske verden må man nøye seg med teoretiske oppstillinger. Noen vil kanskje hevde at dette er en fordel, fordi man får anledning til å bruke de eksemplene man selv ønsker. Men min erfaring er at virkeligheten ofte overgår fantasien når det gjelder å skape nyanser i faktum. Det burde likevel være mulig å skape noen problemstillinger som reflekterer en virkelig kampfiksingssak på en god og realistisk måte.

---

²⁷ Handlingsplanen mot kampfiksing s.7

For enkelthets skyld vil følgende situasjon bli brukt som et grunneksempel i det følgende; én eller flere fotballspillere i en norsk fotballklubb manipulerer resultatet i en offisiell (i regi av Norsk Fotballforbund) kamp. De gjør dette etter å ha mottatt penger fra en bakmann som er bosatt i Norge. Bakmannen har på sin side satt penger på gamblingspill på det planlagte resultatet. Hvor det er nødvendig og potensielt interessant vil eksemplet bli utvidet med flere variabler. Inspirasjon vil bli forsøkt hentet fra utenlandske saker og dommer hvor dette er naturlig.

4.2 Bedrageri

Bedrageri er gjort ulovlig i straffeloven av 1902 § 270. § 270 består av to ledd. Andre ledd gjelder bedrageri i form av påvirkning av dataprogrammer, og er således ikke interessant i denne sammenheng. Man kan selvsagt tenke seg at noen «hacker» et bettingselskap for å justere oddsen på spill e.l., men da er man langt utenfor denne oppgavens siktemål, og det er vel neppe en særlig praktisk situasjon.

§ 270 er oppdatert til en moderne språkdrakt, og er et stykke på vei likelydende med bedrageribestemmelsen i straffeloven av 2005, § 371. Forskjellene består av at vinningskravet er endret fra vinnings hensikt til vinnings forsett. Videre er det på samme måte som for databedrageri nå ved tradisjonelt bedrageri uten betydning for straffansvaret hvem tapet eller faren for tap rammer, jf. bokstav a. Lengste fengselsstraff er redusert fra tre til to år, og ellers foreligger det bare mindre språklige endringer²⁸

4.2.1 Skyldkravet og vinnings hensikt

Skyldkravet er vanlig forsett. Gjerningsmannen må være klar over hva han faktisk gjennomfører, og forsettet må omfatte alle de objektive elementene i bestemmelsen. Men han behøver ikke være klar over at hans handlinger er rettsstridige. At man aldri har hørt om noen som har blitt dømt for kampfiksing i Norge er ganske sikkert ikke en grunn til å bedømme rettsvillfa-

---

²⁸ Ot. Prp.nr. 22. 2008-2009 s. 465

relsen som aktsom (unnskyldelig) etter strl. § 57. Men det er vel liten grunn til å tro at de som driver med kampfiksing i Norge nærer noen illusjoner om at dette er en lovlig virksomhet.

Vinningskravet i § 270 er velkjent fra andre straffebud, blant annet tyveribestemmelsen i § 257. Det sentrale ved vinningskravet er at gjerningsmannen tar sikte på å skaffe seg en uberettiget gevinst. Vinner man en gevinst hos et spillselskap er dette i utgangspunktet en berettiget og legitim gevinst, siden det er lovlig å tilby slike spill. Kan man si at det samme gjelder når man vinner en gevinst på en kamp man vet er utsatt for kampfiksing? Trolig må man kunne si at forutsetningen om at ingen av partene vet utfallet av kampen på forhånd brister, slik at gevinsten er uberettiget og vinnings hensikt foreligger. Det rimer i hvert fall best med den vanlige språklige forståelsen av «uberettiget». I tråd med vanlig forståelse av ordlyden er det tilstrekkelig at gjerningspersonen har hatt et ønske om å oppnå en vinning, ikke om han rent faktisk har greid dette. Det kan jo tenkes at kampen ikke får det utfallet gjerningspersonen søker å oppnå. Det er også verdt å merke seg at vinningskravet i § 270 også omfatter forsøk på å skaffe andre enn seg selv en uberettiget vinning. Man kan derfor bli straffet selv om man ikke selv tjener penger på bedrageriet, så lenge det har vært meningen at andre skal gjøre det. Dette kan være et praktisk poeng i kampfiksingstilfeller, der tips om fiksede kamper ofte blir delt eller solgt til andre personer.

Foreligger ikke vinnings hensikt, må strl. § 294 første ledd nr. 1 kunne anvendes. Men denne bestemmelsen omfatter ikke tilfeller der det bare foreligger fare for tap, og heller ikke utnyttelse av en allerede eksisterende villfarelse (se neste delkapittel). Ellers er vilkårene like som i § 270 og det vises derfor til fremstillingen i det følgende.

Kravet om vinnings hensikt gjør at det etter straffeloven ikke vil være ulovlig å manipulere et resultat kun for å oppnå en sportslig fordel. F.eks. at man taper den siste kampen i et gruppespill for å kunne møte antatt svakere motstand i neste runde. Som vist i kap.2 omfatter blant annet den danske definisjonen av kampfiksing slike typer motiver. Denne formen for resultatmanipulering må om nødvendig håndteres og eventuell straffes av idrettens egne regelverk.

4.2.2 Fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse

Det fremgår av strl. § 270 at det må være en villfarelse inne i bildet for at man skal kunne bli straffet for bedrageri. Fremkaller man en villfarelse, skaper gjerningsmannen denne villfarel-

sen gjennom sin opptreden. Å styrke villfarelsen vil si at gjerningsmannen gir en allerede eksisterende villfarelse en mer konkret karakter. Begge deler kan skje ved direkte uriktige opplysninger eller ved fortelser.²⁹ Ofte er det også en kombinasjon av begge deler, slik at den annen part trekker sine slutninger av vedkommendes samlede opptreden.³⁰ Betaler man med en sjekk, gir man inntrykk av at det er dekning på kontoen.³¹

Å utnytte en villfarelse kom først inn i lovrevisjonen i 1951, og i realiteten dekker den også de fleste situasjoner hvor gjerningsmannen selv har skapt eller styrket en villfarelse. Dette poenget er særlig praktisk for kampfiksingstilfeller. Man kan jo si at en spiller skaper en villfarelse ved å manipulere resultatet. Men det er bakmennene eller andre som setter penger på det ønskede resultatet, og etter en vanlig språklig forståelse er dette å utnytte villfarelsen. I rettspraksis er det også klart at man kan straffes også når man bruker godtroende tredjemenn til å fremkalle villfarelsen.³² Dette må også kunne gjelde i de tilfeller der tredjemann ikke er godtroende, og det er jo som regel tilfellet i kampfiksingssaker.

Det er likevel ikke helt klart om en fikset kamp kan kalles en villfarelse i § 270s forstand. Utgangspunktet er riktignok at det er samme hva villfarelsen går ut på, så sant den kan fremkalle de virkninger loven nevner.³³ Problemet er man kan hevde at gamblingselskapet uansett lever i en viss villfarelse – de vet jo ikke hva resultatet i en fotballkamp blir på forhånd. Men dette blir trolig en uriktig innfallsvinkel. Det gir mer mening å si at i en normalsituasjon så vet hverken gambleren eller gamblingselskapet hvordan en kamp vil gå, fordi de antar at ingen kampfiksing vil forekomme. Dette er jo den normale forutsetningen. Men hvis en bakmann da setter penger på en kamp han har «fikset», er jo bettingselskapet i villfarelse om at denne forutsetningen er brutt. Dette må trolig være avgjørende.

4.2.3 Forledelse

---

²⁹ Andenæs, Johs.: Straffbar unnlatelse, 1942 s. 430-432 og s 439 flg.

³⁰ Andenæs, Johs.: Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene, 3. utg. 2011. S. 380

³¹ Rt. 1930 s. 1039.

³² Se Rt. 1984 s. 904 og Rt. 1984 s. 1281

³³ Andenæs: Spesiell strafferett.... S. 382.

Forledelsesvilkåret i strl. § 270 er et årsakskrav. Det må foreligge årsakssammenheng mellom den uredelige opptreden og den tapsbringende handling (neste punkt). Med mindre særskilte omstendigheter foreligger må dette sies å være tilfellet i kampfiksingssaker. Det ville vært smått utrolig om et legitimt bettingselskap tok imot spill på en kamp de visste stod i fare for å bli utsatt for kampfiksing. Da vil de jo garantert tape penger, og årsakskravet er dermed oppfylt. I tillegg er det vanlig med regler om at spill på fiksede kamper og spill fra syndikater ikke er tillatt i brukervilkårene.³⁴

Denne forledelsen må lede til en handling hos offeret, jf. § 270. Handling omfatter også unnlatelse, jf. Strl. § 4. Ved et vanlig spill på en fikset kamp kan det ikke være tvilsomt at dette vilkåret er oppfylt, selv om all behandling av slike spill skjer automatisk gjennom dataprogrammer.

Forledelsen som villfarelsen fører til må etter lovteksten også være rettsstridig. I dette ligger det en henvisning til en alminnelig moralsk dom over handlingen – hva som er tillatt etter vanligandel og kutyme. All den tid idrettens egne regler forbyr kampfiksing og relaterte aktiviteter, samt oppfordrer til «fair play»³⁵, kan det ikke være tvilsomt at kampfiksing er en rettsstridig forledelse.

4.2.4 Tap eller tapsfare

Handlingen som offeret forledes til, må volde «tap eller fare for tap for ham eller den handler for». Med «tap eller fare for tap» menes kun økonomisk tap. Før lovrevisjonen i 1951 ble ordet «formuestap» brukt, og det følger av forarbeidene at det ikke var meningen med noen realitetsendring til tross for at ordlyden ble endret.³⁶ Som ved tyveri er det også klart at det må finne sted en formuesoverføring.³⁷ Selv om et spillselskap alltid vil stå i fare for å lide et økonomisk tap når de tilbyr spill på idrettsarrangementer, må det som diskutert ovenfor være avgjørende at forutsetningen om at ingen vet utfallet av kampen på forhånd blir brutt. Som nevnt

---

³⁴ Se for eksempel spillselskapet NordicBets sine «Spilleregler for odds» pkt. 2.0 via <https://www.nordicbet.com/no/customer-service/spilleregler/odds>

³⁵ Se for fotball Norsk Fotballforbunds lov § 11-3 bokstav c. Tilgjengelig via Lovdata.

³⁶ Ot. Prp. 1948 s. 8 og Innst. O. III 1951 s.3.

³⁷ Straffelovkommisjonen 1896 s. 240.

vil et spillselskap neppe tilby spill på en kamp eller et arrangement som de vet står i fare for å bli utsatt for kampfiksing.

Hva så hvis det er snakk om en privatperson eller f.eks. et organisert nettverk av kriminelle som tilbyr illegale spilletjenester? I strl. Ikrl. § 12 heter at «Av spill og veddemål oppstår ingen forpliktelse». Det er i teorien likevel antatt at en falskspiller også i slike tilfeller kan bli dømt for bedrageri.³⁸ Eksempelet der gjelder riktignok når man narrer andre medspillere, som f.eks. i et kortspill. Regelen burde neppe være annerledes hvis det er en illegal spilltilbyder som blir rammet. Men sannsynligheten er vel liten for at noen av partene ønsker myndighetenes innblanding i slike tilfeller.

Slik vilkåret er anvendt i praksis må det også kunne straffes selv om den planlagte kampfiksing ikke slår til og den som har satset penger taper disse. Det er ikke vanskelig å tenke seg at dette kan skje av en rekke grunner, f.eks. at spilleren som er betalt for å score et selvmål rett og slett ikke greier dette. Eller at medspillerne spiller så bra at spillerens handlinger ikke får den ønskede betydningen for kamputfallet. Avgjørende her er at det hele tiden har foreligget en fare for tap, som også omfattes av ordlyden i § 270. Gjerningsmannen burde ikke komme bedre ut av det bare fordi hans svikefulle forutsetninger ikke slo til. Om det foreligger tap eller fare for tap, må bedømmes etter forholdene når den fremtvungne handlingen finner sted.³⁹

Det er også av interesse å vite fullbyrdelsestidspunktet, selv om dette har mindre betydning etter at fare for tap ble likestilt med tap. For «tradisjonelt» bedrageri er det klare utgangspunktet at forbrytelsen er fullbyrdet når offeret har gitt fra seg penger eller andre gjenstander. I kampfiksingssaker vil det være gjerningsmannen som først gir fra seg penger, i form av en innsats som settes på en kamp. På dette tidspunktet foreligger det en avtale mellom gjerningsmannen og spillselskapet om hva som vil skje med innsatsen. I teorien er det da antatt at forbrytelsen er fullbyrdet når en slik avtale er inngått.⁴⁰ Dette fordi den besvekne står i fare for å oppfylle kontrakten så lenge han befinner seg i villfarelse.

---

³⁸ Andenæs. 2011. s. 390

³⁹ Se Rt, 1983 s. 802.

⁴⁰ Andenæs 2011 s. 392. Han henviser videre til Hurwitz, Stephan: Den danske kriminalret, 1995, s 460-461 som har et annet synspunkt.

Til slutt skal det nevnes at tapet må ramme offeret, eller den offeret handler for. Dette vil normalt ikke være et problematisk vilkår hvis man ønsker å straffe gjerningsmannen i en kampfiksingssak. Spillselskapet er offeret i § 270s forstand, og er de som lider tapet. Andre land har dog andre løsninger, og i Danmark er det tilstrekkelig at tapet rammer de hvis handlingen er «avgjørende» for. Da kan man jo i teorien tenke seg at alle spillselskaper som tilbyr spill på fiksede kampen ansees som offer. Men en slik vid krets av ofre virker kanskje noe overdrevet. Spillselskapene vil ha mottatt spill på mange forskjellige utfall av kampen, og det blir da mest naturlig å si at de ikke har lidt noe tap.

4.2.5 Medvirkning

Medvirkning til bedrageri er straffbart etter strl. § 270 siste ledd in fine. Dette kan tenkes å bli en svært aktuell regel å bruke hvis en kampfiksingssak skulle gå for norske domstoler. Dette fordi mange av de involverte nødvendigvis ikke rent direkte vil oppfylle vilkårene for bedrageri, men kan sies å ha medvirket ved å ha «solidarisert seg med det straffbare forhold». Uttrykket stammer fra dommen inntatt i Rt. 2001 s. 1671 og er beskrivende for hva som generelt kreves for å bli dømt for medvirkning til en forbrytelse. Og i utgangspunktet må spillere og eventuelle andre aktører som mottar penger eller andre goder for å bidra til kampfiksing sies å ha «solidarisert seg» med hovedgjerningspersonen. For det første vil de være fullt klar over at de bidrar til noe som strider både mot idrettens egne regler, samt potensielt er i strid med norsk lov. For det andre vil det være en årsakssammenheng mellom de forskjellige involverte, ved at alle de forskjellige handlingene er nødvendig for å at forbrytelsen skal kunne fullbyrdes. Greier ikke dommeren eller spilleren(e) å manipulere resultatet slik de ønsker, vil heller ikke bakmennene tjene noen penger. Deres innsats er således en forutsetning for forbrytelsens fullbyrdelse, og slik innsats vil alltid være medvirkning.

Skal noen som er innblandet i en kampfiksingssak ikke bli dømt for medvirkning må det være snakk om en innsats som er relativt ubetydelig, samt at medvirkeren i liten eller ingen grad har forståelse for at han bidrar til kriminelle handlinger. Men å finne eksempler på slike situasjoner er vanskelig.

4.2.6 Grovt bedrageri

For spesielt grove tilfeller av bedrageri har straffeloven et eget straffebud i § 271. Straffen er da potensielt dobbelt så streng som for vanlig bedrageri (fra 3 år til 6 år i fengsel). Det fremste momentet for å skille mellom vanlig og grovt bedrageri vil først og fremst være størrelsen på den økonomiske gevinsten for gjerningspersonen, jf. ordlyden om at dette «særlig» skal vektlegges. For rundt 30 år siden ble 50 000 kr regnet som nok til at bedrageriet kunne regnes som grovt.⁴¹ Men at dette ikke lenger kan gjelde i dag følger av Rt. 1994 s. 22 hvor kr. 65 000 ikke ble regnet som grovt. Utover dette er det ikke mulig å eksakt fastslå hvilke summer det må være snakk om før gjerningspersonen kan dømmes for grovt bedrageri.⁴²

§ 271 annet ledd lister også opp en rekke andre momenter som må være med i totalvurderingen av om bedrageriet må betegnes som grovt. Momentene om uriktig regnskapsopplysninger, uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap kan naturligvis ikke få noen betydning i kampfiksingssaker. Det samme må man i utgangspunktet si om momentet som taler om fare for noens liv eller helbred, da kampfiksing i utgangspunktet er en økonomisk forbrytelse. Men helt kategorisk skal man ikke være her, da erfaringer viser at trusler og vold gjerne kan følge med økonomiske forbrytelser.

Mer aktuelt er det å legge vekt på de to momentene om misbruk av stilling og forledelse av allmenheten eller en større krets av personer. Det kan hevdes at både profesjonelle dommere og profesjonelle spillere i idretten har stillinger i straffelovens forstand. Men om lovgiveren forestilte seg at loven kunne anvendes på slike typer stillinger da § 271 ble skrevet er ikke godt å si. Ordlyden er i utgangspunktet åpen for det, men noen vil kanskje hevde at «stilling» må tolkes på samme måte som i korrupsjonsbestemmelsen, se kap. 4.3.1. Å tolke like ord likt gir selvsagt harmoni innad i straffeloven, men det spørres om stillingsvilkåret i korrupsjonsbestemmelsen er for spesielt til at det kan tolkes likt også i § 271. Og da må det kunne vektlegges at spillere eller dommere har misbrukt sin stilling i vurderingen av om bedrageriet er grovt. Dette gjelder også om disse bare er tiltalt for medvirkning, noe som fort kan være aktuelt, da § 271 akkurat som § 270 eksplisitt sier at medvirkning er straffbart.

---

⁴¹ Ot.prp. nr. 35 (1986–87) s. 24

⁴² Straffeloven – Anden del. Forbrytelser (kommentarutgave). Bratholm og Matningsdal digital versjon, kommentarer til § 271.

Hva angår forledelse av allmenheten eller en større krets av personer må det kunne hevdes at dette momentet må kunne vektlegges i kampfiksingssaker. Samlet sett kan antall tilskuere, mennesker som spiller hos forskjellige spilleverandører og andre berørte fort bli meget høyt. Man kan også si at kampfiksing skader en sports omdømme og dermed berører alle som bedriver denne sporten, men da har man nok beveget seg utenfor det ordlyden tillater å legge vekt på. I saker hvor det er snakk om kamper i lavere divisjoner, med færre tilskuere og færre som spiller på resultatet, kan det komme på spissen hvor mange som er berørt. Noe av utfordringen ligger selvsagt i å tolke ordet «forledet» - skal dette kun gjelde de som har lidt et økonomisk tap, eller også de som har fått sin publikumsopplevelse ødelagt? Det sikreste er kanskje å begrense seg til kun de som har lidt et økonomisk tap, ellers kan man få et ganske abstrakt antall personer å forholde seg til. Men samtidig er jo «allmenheten» ofte et abstrakt antall personer som man vanskelig kan oppgi i et presist nummer. For de tilfeller der man likevel har oversikt over antall «forledete» har man i hvert fall noe rettspraksis som kan veilede. I Rt. 1963 s. 753 var rundt 100 bedrifter utsatt for bedrageri av den samme personen, og dette ble regnet som en større krets av personer. Samtidig er det viktig å minne om at vurderingen av om et bedrageri er grovt eller ikke er en totalvurdering, slik at det ikke er nødvendig, og neppe heller ønskelig, med «matematiske ligninger», men heller skjønn.

4.2.7 Avsluttende

Etter å ha gjennomgått alle vilkårene ser det ut som om det er mulig å straffe deler av handlingene som forekommer i en typisk kampfiksingssak gjennom bruk av bedrageribestemmelsen i straffeloven. Det er likevel vanskelig å komme utenom det inntrykket at kampfiksing ligger noe utenfor kjernen til bedrageri-straffebudet. Mesteparten av rettspraksisen som stammer fra bruk av strl. § 270 gjelder naturligvis de tradisjonelle bedrageriene. Å anvende prinsippene som er utmeislet gjennom disse dommene på kampfiksingssaker fremstår til tider som noe unaturlig. Man blir tvunget til å ta den delen av en kampfiksingssak som minner mest om bedrageri for så å måtte tvinge bedrageribestemmelsen nedover hodet på denne delen. Dette trenger ikke å være et problem så lenge man har andre bestemmelser som dekker andre deler av kampfiksingssakene. Videre vil noen innvende at dette ikke er noe unikt for kampfiksingstilfeller, og noe man må leve med når man har en kasuistisk lovgivningstradisjon. Men sett i lys av legalitetsprinsippet ville man kanskje ha vært bedre tjent med en egen

bestemmelse som rammer kampfiksing. Da tilpasser straffebudet seg de kriminelle handlingene, og ikke omvendt.

4.3 Korrupsjon

Korrupsjon er som nevnt straffbart etter strl. § 276 a. Straffebudet oppstiller to alternativer for hvordan korrupsjon kan straffes. I bokstav a muliggjøres straff for den som krever eller mottar en såkalt utilbørlig fordel (såkalt passiv korrupsjon), mens bokstav b straffer den som tilbyr en slik fordel (aktiv korrupsjon). Andre ledd presiserer at det også regnes som korrupsjon selv om stillingen eller vervet utføres i utlandet. Paragrafen er ment å oppfylle Norges folkerettslige forpliktelser etter europarådskonvensjonen og dens tilleggsprotokoller. Men noen steder går den lengre enn konvensjonen krever⁴³. Straffen for korrupsjon er fengsel i inntil 3 år, og opptil 10 år for tilfeller av grov korrupsjon, jf. Strl. § 276 b.

En ser umiddelbart at det kan være muligheter for å straffe kampfiksing ved hjelp av strl. § 276. Definisjonen på kampfiksing i kap. 2 og legaldefinisjonen i paragrafen utfyller hverandre på en måte som fremstår naturlig, og virker i utgangspunktet ikke så forskjellige. I begge tilfeller er det snakk om å utnytte en mulighet til å endre et hendelsesforløp slik det best passer en, og motta en fordel for dette. Men man må selvsagt gå grundigere til verks og drøfte de forskjellige vilkårene i detalj for å se om førsteinntrykket står seg.

4.3.1 Skyldravet og medvirkning

I tråd med det allmenne skyldkravet i strafferetten kreves det at gjerningsmannen har handlet forsettlig. Skyldkravet er ikke diskutert i særlig grad i forarbeidene til strl. § 276 a. Så lenge gjerningsmannen har hatt et forsettlig forhold til de faktiske omstendighetene vil han kunne straffes. Det er ikke krav om at gjerningsmannen må ha vinnings hensikt slik som for bedra-

---

⁴³ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s.54.

geri, noe som vel skyldes at korrupsjon kan forekomme i andre former enn rene økonomiske begunstigelser, samt det at det nok ville vært vanskelig å påvise i mange sammenhenger.

Medvirkning er straffbart etter § 276 a tredje ledd siste setning. Forarbeidene peker på at medvirkningsregelen vil være aktuell å bruke blant annet der en tredjeperson har tilskyndet bestikkelsen eller noen har medvirket til å være mellommann for kunne bringe tilbudet om en bestikkelse fra en part til den andre.⁴⁴ Det er ikke vanskelig å se at dette kan være praktisk i kampfiksingstilfeller. Norske fotballspillere har opplevd å bli kontaktet med forespørsler om kampfiksing via så uformelle kanaler som sosiale medier.⁴⁵

4.3.2 Utilbørlig fordel⁴⁶

Fordelen gjerningspersonen mottar eller gir må være såkalt «utilbørlig». Selv om dette adjektivet er det mest interessante, er det også grunn til kort å greie ut om hva som regnes som en fordel. I tråd med den vanlige språklige forståelsen av ordet er det snakk om et fortrinn eller noe som kommer til nytte. Forarbeidene peker på at det som regel vil være snakk om en økonomisk fordel, enten som en ren pengesum eller i form av tjenester som ytes. Et klassisk eksempel er såkalte «smøreturer» til utlandet e.l.⁴⁷ Men det kan også være ytelser av ikke økonomisk karakter. Alt som den passive bestikker ser seg tjent med er å anse som en fordel i straffelovens forstand.⁴⁸ Det klassiske eksemplet her er den passive bestikkeren som mottar en orden/tittel til seg selv eller skoleplass for sine barn ved å hjelpe den aktive bestikkeren.

Så over til «utilbørlig» igjen. I tradisjonelle korrupsjonssaker er større pengesummer eller verdier klare eksempler på utilbørlige fordeler, rett og slett fordi rokker ved mottagerens inte-

---

⁴⁴ Ot. Prp. S. 58

⁴⁵ [Sak på NRK Nyheter](#) på nett 04.10.2014 . Besøkt 12.02.15

⁴⁶ For en generell drøftelse av utilbørlighetsvilkåret se Lars Stoltenberg og Trond Erik Schea, Straffebudene mot korrupsjon – utilbørlighetsvilkåret. Tidsskrift for strafferett 2007 s. 76-83

⁴⁷ For en oversikt over nylige korrupsjonsdommer med en rekke eksempler på hvordan en fordel kan arte seg, se artikkelen Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012, Linn H. Pedersen, Transparency International Norge 2012.

⁴⁸ Som note 26.

gritet og moral. I idrettens verden er det derimot ikke uvanlig at man har flere inntektskilder. En fotballspiller vil få lønn hos sin klubb, men har gjerne flere personlige sponsorer som sponser fotballstøvler eller annet utstyr. Eller fotballspilleren er et varemerkes «ansikt utad» i reklamesammenheng⁴⁹. Dette er normen i idrettsverden, og de fordeler man oppnår gjennom disse avtalene vil vel aldri kunne regnes som utilbørlig. Slike forhold vil ofte også være regulert i kontrakten mellom spiller og klubb eller utøveren og deres særforbund. Slike interne reguleringer vil påvirke utilbørlighetsnormen.⁵⁰

Denne særsituasjonen legger føringer på hva som kan regnes som utilbørlig i kampfiksingssaker. For mens det i det vanlige forretningsliv er normalt å pleie en viss kontakt med leverandører og mulige samarbeidspartnere, er det ingen grunn for idrettsutøvere til å pleie kontakt med personer som kan stå i forbindelse med kampfiksing. Eventuelle fordeler man måtte motta fra slike personer må etter min mening ha en meget lav terskel for å kunne klassifiseres som utilbørlige. Problemet er vel at få personer eller selskaper åpenlyst avterer at de driver med ulovlige aktiviteter som kampfiksing. En mulighet da er å bruke negativ eliminering, f.eks. at man sier at alle personer og foretak som ikke står i noen naturlig forbindelse til idretten og dens verdier, vil kunne gi utilbørlige fordeler. Men en slik maksime er nok all for generell og vidtfaende. Man kommer ikke utenom at man i alle tilfeller må foreta en konkret prøving, noe som også påpekes i forarbeidene.

Det kan være nyttig å prøve å fastslå en minsteterskel for hva som er utilbørlig, målt i kroner. I en dom fra Rana tingrett⁵¹ i 2012 kom retten til at verdier for kr. 162,5 ikke var å regne som utilbørlige. Det ble vist til uttalelser i Ot.prp.nr.78 2001-2003 om at små gaver som vinflasker og lignende neppe kunne regnes som utilbørlige fordeler, i takt med at kriminalisering av slike gaver vil stride mot den allmenne rettsfølelse. Vil det stride mot den allmenne rettsfølelse at en fordel tilsvarende verdien til en vinflaske regnes som korrupsjon fordi den er gitt til en utøver fra en med forbindelser til kampfiksing? Dette er vanskelig å si noe fornuftig om, fordi den allmenne rettsfølelsen er et ganske vagt og relativt konsept som man burde være forsiktig med å trekke slutninger fra. Poenget er, som i forrige avsnitt, at det finnes veldig få gode grunner for å motta fordeler fra noen i kampfiksingsmiljøet utover det rent bagatellmessige.

---

⁴⁹ For en rettslig analyse av slike sponsoravtaler, se Idrettens sponsoravtaler, Geir Woxholt, 1993

⁵⁰ Andenæs s. 422

⁵¹ Lovdatas betegnelse: TRANA-2012-65267

Til slutt skal det nevnes at strl. § 276 a oppstiller et krav om årsakssammenheng i form av ordene «i anledning av». Fordelen må gis på bakgrunn av mottagerens stilling, verv eller oppdrag, og ikke fordi han er hyggelig og omgjengelig som privatperson. Det er selvsagt ingen unnskyldning at fordelen ble gitt utenfor den ordinære arbeidstiden, man innehar jo en stilling eller et verv også da. Men det kreves ikke at den utilbørlige fordelen har ført til skade for noe eller noen, det er tilstrekkelig at den er mottatt eller forsøkt mottatt. Allerede da er tilliten svekket. Dette blir ikke noe annerledes for idrettsutøvere.

4.3.3 Stilling, verv eller oppdrag

Både for passiv og aktiv korrupsjon er det en fellesnevner at den utilbørlige fordelen må mottas i sammenheng med gjerningsmannens stilling, verv eller oppdrag. Straffelovrådets utkast til bestemmelsen hadde formuleringen «tjeneste» i stedet for «stilling», men endringen skal ikke innebære noen realitetsforskjell.⁵²

Det klare utgangspunktet er at disse tre ordene skal favne relativt bredt. Det er ikke tvilsomt at alle tradisjonelle ansettelses- og oppdragsforhold hos både offentlige og private arbeidsgivere og organisasjoner omfattes. Det kan ikke være tvilsomt at en profesjonell fotballspiller som har kontrakt med en klubb i for eksempel Tippeligaen og mottar lønn fra klubben faller innunder betegnelse. Hvorvidt han skal regnes for å ha en stilling, eller som en oppdragstaker grunnet sin tidsbegrensede kontrakt, er ikke så interessant i denne sammenheng. Videre peker forarbeidene på at også svært kortvarige oppdragsforhold vil falle innunder begrepet «oppdrag», og bruker deretter en idrettsdommer som eksempel. Følgende uttales:

«En dommer under et idrettsarrangement som mottar en utilbørlig fordel fra en utøver eller en person som har satset penger på et bestemt utfall, kan derfor straffes for korrupsjon, under forutsetning av at de øvrige straffbarhetsvilkårene er oppfylt.»⁵³

---

⁵² Som forrige note.

⁵³ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s.55

Stort nærmere en uttalelse fra lovgiver om at denne formen for kampfiksing er straffbar etter § 276 a er det vel knapt mulig å komme. Uttalelsen må kunne få tilsvarende virkning også for andre oppdrag som utføres for å kunne gjennomføre idrettsarrangementer, så som tekniske ansvarlige for tidtaking osv. De har jo til felles med en idrettsdommer at deres bidrag skal sørge for avvikling av arrangementet på en objektiv nøytral måte. Men det er vel få som har like stor påvirkningskraft under et idrettsarrangement som en dommer kan ha.

Selv om en profesjonell fotballspiller som nevnt er et klart eksempel på hva som omfattes av § 276 a, må det diskuteres om situasjonen er den samme for amatørspillere. Det er jo disse det finnes flest av, og en del spillselskaper tilbyr også muligheten til å kunne spille på for eksempel fotballkamper i 3. og 4.divisjon for herrer. Og når muligheten for tipping er til stede, må man anta at faren for kampfiksing dessverre følger med. Kan disse straffes for korrupsjon etter § 276 a i tilfeller av kampfiksing? Inspirasjon til problemstillingen er hentet fra situasjonen i Sverige, beskrevet i kapittel 2.3.2.

Situasjonen for en slik amatørspiller er ofte at de inngår en kontrakt med klubben de spiller for, kan kanskje motta noe kompensasjon for kjøring e.l, men ellers dekker de egne utgifter.⁵⁴ Typiske utgifter er treningsavgift og betaling for treningsleirer o.l. Kan et slikt forhold mellom klubben og spilleren sies å resultere i en «stilling» for spillerens del? Etter forarbeidene skal «stilling» innebære vanlige tjeneste- og ansettelsesforhold. Det er vanskelig å se hvordan en amatørspiller da skal falle innunder betegnelsen. Foruten mangelen på kompensasjon, har klubben en meget begrenset instruksjonsmyndighet overfor spillerne, i hvert fall sammenlignet med det som er vanlig i arbeidslivet. Innslaget av frivillighet og fotballens status som en fritidsaktivitet gjør det i heletatt unaturlig å snakke om at spillerne har «stillinger» i klubbene.

Situasjonen er ganske lik for «verv». Etter forarbeidene vil det her være snakk om styreverv, politisk verv og andre tillitsverv. Selv om det ikke er noe krav at de som innehar vervet trenger å motta kompensasjon, må fotballspillere etter en vanlig språklig forståelse sies å falle utenfor «verv»-betegnelsen. De blir ikke valgt inn i klubben som spillere, og de fleste karakteristikkene som kjennetegner et verv er ikke tilstede for en fotballspiller. Den store graden av

---

⁵⁴ Se NFFs standardkontrakt for amatørspillere via

https://www.fotball.no/Documents/PDF/Kontrakter/Standardkontrakt_amatorspillere_23012013_web.pdf

Det opplyses i dokumentet at om spilleren mottar annen kompensasjon enn kostnadsrefusjon så skal profesjonell kontrakt benyttet (se neste note).

frivillighet er riktignok et fellestrekk, men det er etter alle solemerker ikke nok til å sette et likhetstegn mellom spiller og verv. Annerledes kan det kanskje bli for amatørtrainere. Men i noen tilfeller vil disse være ansatt i klubben selv om de bare trener amatørspillere, og derfor falle innunder stillingsbegrepet.

Den eneste gjenværende muligheten er da å kalle spilleren sitt forhold til klubben for et «*oppdrag*». Forarbeidene bruker eksempler som advokater, konsulenter og eiendomsmeglere når den snakker om mulige oppdragsforhold som faller innunder begrepet. På samme måte som for «stilling» og «verv» blir det da ganske naturstridig å si at amatørspillere er oppdragstakere for en fotballklubb eller idrettslag. Riktignok vil de som regel ha tidsbegrensede kontrakter, noe som jo er vanlig i oppdragsforhold. Men spillerne anses jo mer som medlemmer av klubben, ikke som oppdragstakere som er der for å spille fotball. De står som medlemmer av idrettslaget/fotballklubben, og betaler som regel medlemsavgift til denne. I noen tilfeller kan det riktignok være mer naturlig å snakke om oppdragsforhold enn andre, for eksempel der en spiller blir hentet inn kun for å spille et fåtall kamper. Men etter min mening er det noe som sjeldent skjer med amatørspillere, og siden de ikke kan motta noen lønn som amatørspillere burde det ikke regnes som et oppdrag i strafferettslig forstand.

Sammenligner man så kontraktmalene til Norges Fotballforbund for henholdsvis profesjonelle⁵⁵ og amatører finner man ikke overraskende noen slående ulikheter. For mens amatørkontrakten bare betegnes som en kontrakt mellom klubb og spiller uten nærmere å spesifisere hva man mener med kontrakt her, betegnes avtalen for de profesjonelle som en arbeidskontrakt om midlertidig ansettelse for spilleren etter arbeidsmiljøloven § 14-9. Dette underbygger de argumentene som er anført ovenfor. Amatørkontrakten er kun til som et instrument for Norges Fotballforbund, som skal passe på at spillere ikke spiller for flere forskjellige klubber o.l.

Etter dette ser det ut som om amatørspillere som mottar bestikkelser for å manipulere resultatet eller spillets gang i en kamp ikke vil kunne straffes etter korrupsjonsbestemmelsen. På en side kan jo dette ses på som ikke alt for ille, når man tar hensynene bak korrupsjonsforbudet i betraktning. Korrupsjon er jo forbudt fordi det kan skade en bedrifts forretninger ved at dens ansatte og oppdragstakere handler på illojale måter. Et idrettslag eller en fotballklubb for ama-

---

⁵⁵ Se NFFs standardkontrakt for profesjonelle spillere via
https://www.fotball.no/Documents/PDF/Kontrakter/Profesjonell-spiller_klubb_norsk_22012013_web.pdf

tører vil ikke på samme måte som profesjonelle bedrifter stå i fare for å lide noe økonomisk tap av betydning. Det er vel trygt å anta at en klubb eller et idrettslag er vel så opptatt av at idrettens egne regler brytes ved kampfiksing. Men det er ikke nødvendigvis hensynet til de rammes som veier tyngst i korrupsjonssaker. Vel så viktig er det å slå hardt ned på korrupsjon fordi det regnes som et samfunnsmessig onde.⁵⁶ Og for en sports omdømme vil ikke kampfiksingssaker ta seg bra ut.

Det er riktignok ikke utenkelig at domstolene kan komme til at amatørspillere omfattes av korrupsjonsbestemmelsen. Selv om legalitetsprinsippet i utgangspunktet skulle tilsi en tolkningsstil som er ganske tro mot ordlyden, er det ikke mangel på eksempler hvor Høyesterett anvender utvidende tolkning.⁵⁷ Det er dog ikke enkelt å finne argumenter for en slik utvidende tolkning av stilling, verv og oppdrag-begrepene.

Til slutt en liten bemerkning om utøvere som konkurrerer i soloidretter, f.eks. boksere. Uavhengig av om de er amatører eller profesjonelle kan de jo vanskelig sies å inneha en stilling eller verv, eller utføre et oppdrag. Det måtte i så fall forekomme gjennom en arbeidskontrakt med et forbund, for eksempel Norges Bokseforbund. Ellers må situasjonen etter min mening bli som for amatører i lagidretter, slik at strl. § 276 a ikke kan anvendes på disse i tilfeller av kampfiksing.

4.3.4 Grov korrupsjon

På samme måte som for bedrageri, har straffeloven en egen bestemmelse om grov korrupsjon i straffeloven § 276b. Men mens straffen for grovt bedrageri kan dobles fra 3 til 6 år, kan man få inntil 10 år i fengsel for grov korrupsjon. Dette må vel tolkes som at lovgiveren anser korrupsjon som en potensielt alvorligere type kriminalitet enn bedrageri.

---

⁵⁶ Se uttalelser i denne retning i Rt. 2008. s. 1473 avsnitt 28 flg. Korrupsjon i det offentlige regnes som særskadelig.

⁵⁷ Se Eckhoff, Torstein. Rettskildelære 5.utg. 2000 s. 129 – 131 om skipspromillesakene hvor begrepet «skip» i strl. § 422 etter hvert ble strukket meget langt for å få dømt fyllekjørere av mindre båter.

Videre legger også § 276b opp til en helhetsvurdering av mange forskjellige momenter. Samlet sett må det være snakk om en kvalifisert utilbørlig opptreden, jf. forarbeidene. Momentene som nevnes er heller ikke uttømmende, jf. ordene «blant annet». Momentene om uriktig regnskapsdokumentasjon, uriktige regnskapsopplysninger eller uriktig årsregnskap vil også her være uten betydning, akkurat som for vurderingen av grove bedragerier. Et av momentene som må kunne vektlegges er det om brudd på den særlige tillitt som følger med et oppdrag, i hvert fall for idrettsdommerers vedkommende. Som vist i kap. 4.3.1 er det ikke tvilsomt at slike dommere omfattes av § 276a. Men gjelder dette også for grov korrupsjon? Forarbeidene sier at eksempler på andre enn offentlige tjenestemenn i særlig betrodde posisjoner kan være advokater eller ledende ansatte i private bedrifter.⁵⁸ Det er vanskelig å se at idrettsdommere i Norge skal kunne regnes blant disse. Men hva med dommere som dømmer på internasjonalt toppnivå? Ut i fra ordlyden må de kunne omfattes, men uttalelsene i forarbeidene ser ut til å innskrenke denne. Men blir skaden på sportens renommé stor nok, må det kunne argumenteres med at også slike dommere omfattes fordi det er i det offentliges interesse at befolkningen har tillitt til idretten og dens administratorer.

§ 276b vektlegger også om korrupsjonen har gitt en betydelig økonomisk fordel eller ført til betydelig skade, både økonomisk og av annen art. Forarbeidene sier at det ikke eksakt kan fastsettes en sum for når noe må regnes som grov korrupsjon kontra vanlig korrupsjon, men Straffelovrådet antyder at denne grensen ligger mellom 75 000 – 100 000 kr. Altså ganske likt nivået for grovt bedrageri. Men vurderingen må i alle tilfeller bli konkret. Til sammenligning kom Høyesterett til i Rt. 1999 s. 1299 at et heleri på 75 000 kr ikke var grovt. Justisdepartementet mener denne dommen må bli veiledende også på korrupsjonssaker.⁵⁹ Dette må gjelde både for økonomiske fordeler og økonomiske skader.

Betydelige ikke-økonomiske skader som kampfiksing kan føre til er det ikke så lett å finne eksempler på. Man kan jo tenke seg at korrupsjon blant spillere og dommere fører til bråk blant supportere og på tribunen, og dermed skade på liv og legeme. Men det synes som et noe ekstremt eksempel, og man kan få problemer med å påpeke en årsakssammenheng mellom korrupsjonen og skadene. Men skaden må riktignok ikke ha inntrådt, det er nok at det har oppstått en risiko for at skader kan skje.

---

⁵⁸ Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) s. 58

⁵⁹ Ot.prp s. 59

Til slutt skal det nevnes at grov korrupsjon er også en av tiltalepostene i den norske kampfiksingssaken som har fått mye oppmerksomhet de to siste årene.⁶⁰ Forskjellige summer på hva noen av de tiltalte spillerne har mottatt for å begå kampfiksing har versert, uten at noe av dette er bekreftet. Noen medier snakker om 10-15 000 kroner, andre helt opptil 200 000 kroner. Sistnevnte vil i tilfelle være et klart tilfelle av grov korrupsjon.

4.3.5 Avsluttende

Med unntak for amatørspillere er konklusjonen på bakgrunn av de ovennevnte avsnittene at korrupsjonsbestemmelsen med all sannsynlighet kan brukes til å straffe spillere som på en eller annen måte begår ulovligheter i kampfiksingssaker.

4.4 Økonomisk utroskap

Som beskrevet tidligere er bestemmelsene i straffeloven om økonomisk utroskap nevnt i den nasjonale handlingsplanen mot kampfiksing. Strl. § 275 første ledd har følgende formulering:

«For utroskap straffes den som i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning eller å skade, forsømmer en annens anliggender som han styrer eller har tilsyn med, eller handler mot den annens tarv»

En vanlig forståelse av begrepet økonomisk utroskap leder vel tankene først og fremst til den utro tjeneren som underslår penger fra en organisasjon eller bedrift. Selv om slike situasjoner må sies å ligge utenfor kjerneområdet til kampfiksing, burde ikke det hindre oss i å foreta en analyse av bestemmelsens anvendbarhet i kampfiksingssaker. I utgangspunktet er det vel mest aktuelt å drøfte situasjoner hvor personer fra støtteapparat og administrasjon deltar i handlinger i forbindelse med kampfiksing.

---

⁶⁰ Se [artikkel i Dagbladet på nett 20.10.2014](#) Besøkt 16.02.15

4.4.1 Hvem kan gjøre seg skyldig i utroskap?

Hovedvilkåret for å kunne straffe en utroskapsforbrytelse er at gjerningspersonen må «ha tilsyn med» eller «styre» en annens anliggender. I dette ligger det at gjerningsmannens stilling til den krenkede må ha en karakter av representasjon.⁶¹ Forholdet gjelder både stillinger som er til gjennom kontrakt eller offentligrettslig vedtak. Typisk vil de som blir straffet for utroskap være ansatte i lederstillinger, fullmektiger, verger etc. En ser her at mange personer som har administrative stillinger for sportsklubber og under sportsarrangement vil omfattes av bestemmelsen. At også disse kan være innblandet i kampfiksing finnes det eksempler på fra andre land, blant annet Italia i 2006 hvor flere klubber ble satt ned en divisjon som følge av å ha organisert kampfiksing i stor skala. Et særlig interessant spørsmål om en trener eller manager for en klubb også kan straffes. Disse vil jo som regel ha større innflytelse over spillere og taktikkvalg enn personer i administrasjonen, og dermed større mulighet for å kunne forsøke seg på kampfiksing. Men i Italia var det først og fremst personer høyt oppe i administrasjonshierarkiet som bestakk dommere og andre personer i det italienske fotballforbundet.⁶²

Både i forarbeidene og i litteraturen⁶³ er det forutsatt at gjerningspersonen må ha en selvstendig stilling. Personer som bare fungerer som medhjelpere og assistenter vil heller sies å være skyldig i underslag enn utroskap, fordi de ikke har noen kontroll over prinsipalens eiendeler. I utgangspunktet må man kunne si at en trener har en selvstendig stilling, manifestert ved at denne bestemmer f.eks. treningsmetoder og laguttak. En kan jo si at dette er styring av klubbens «aktiva» (spillerne).

Dette selvstendighetskravet er også behandlet i rettspraksis. I to dommer fra 1992⁶⁴ kom Høyesterett til at vektere som hadde stjålet varer fra bedrifter de hadde vaktansvar for, kunne straffes for utroskap mot sin arbeidsgiver. En trenerjobb har neppe særlig mange fellestrekk med en vekterjobb, men de aller færreste vil vel nekte for at en trenerjobb er vel så selvstendig, om ikke mer selvstendig, enn en vekterjobb. I teorien er det også antatt at selvstendig-

---

⁶¹ Stordrange, Bjørn. Forbrytelser mot vårt økonomiske system 3.utg 2013, s. 27

⁶² Se generelt om saken på Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/2006_Italian_football_scandal

⁶³ Stordrange, s. 29

⁶⁴ Rt. 1992 s.919 og s.1463

hetskravet alt i alt ikke kan stille særlig strengt.⁶⁵ Etter dette kan det neppe herske mye tvil om at trenere og manager i profesjonelle klubber vil omfattes av strl. § 275. Men det må selvsagt vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, og det kan jo tenkes at det finnes klubber der treneren eller manageren bare utfører styrets befalinger, og således bare har et minimum av selvstendighet.

For trenere i amatørklubber blir ikke bildet like klart. I utgangspunktet har de jo ikke noen mindre selvstendighet enn profesjonelle trenere. Samtidig foregår arbeidet ofte i mer uformelle settinger, og ikke sjelden er det snakk om dugnadsarbeid. Og mens den profesjonelle har dette som heltidsjobb, bruker amatøren av fritiden sin. Er dette nok til å legitimere at den profesjonelle treneren kan straffes i kampfiksingssaker, mens amatøren slipper unna? Selv om alle saker selvsagt må vurderes konkret, kan det nok hevdes at det er betenkelig at to så like gjerninger skal vurderes ulikt. Dagens lovverk er kanskje ikke helt tilpasset skillet mellom amatører og profesjonelle idrettsutøvere.

Til slutt skal dommen inntatt i Rt. 2007 s.731 nevnes. Den gjaldt en tippekommisjonær som unnlot å overføre inntekter fra en spilleautomat som tilhørte Norsk Tipping. Kommisjonæren beholdt heller deler av omsetningen for seg selv. For dette ble han dømt for utroskap. Retten mente at kommisjonæren gjennom kommisjonsavtalen bestyrte Norsk Tippings anliggender. Dommen er interessant fordi i den såkalte kampfiksingssaken i Norge ble en tippekommisjonær siktet for sin innblanding. Per i dag er det enda ikke tatt ut noen tiltale mot kommisjonæren⁶⁶, men skulle det skje, skal man ikke se bort ifra at han blir tiltalt etter strl. § 275 så sant de andre straffbarhetsvilkårene foreligger..

4.4.2 Skyldkravet

Som for de fleste andre straffebud må gjerningsmannen ha utvist forsett for å kunne bli dømt etter strl. § 275, jf. Strl. § 40. I tillegg oppstiller § 275 et krav om vinnings hensikt. Vinningen

---

⁶⁵ Stordrange, s. 32

⁶⁶ Se statsadvokat Lykkjens kommentarer i artikkel i Dagsavisen av 20.10.2014 via <http://www.dagsavisen.no/sport/fotballspillere-risikerer-ti-%C3%A5rs-fengsel-for-kampfiksing-1.287652>
Besøkt 12.02.15

må tilkomme gjerningsmannen selv eller andre for at bestemmelsen skal få anvendelse. Dette burde normalt ikke være noe problem i kampfiksingssaker, da de aller fleste vil ha økonomiske motiver for å drive med kampfiksing. Men det kan selvsagt tenkes at noen blir tvunget e.l. til å bidra til kampfiksing.

Det kan spørres om uttrykket vinnings hensikt krevet at det skal skje en overføring av formuesverdi fra prinsipalen til gjerningsmannen eller andre. Et slikt vilkår kunne blitt en utfordring for de som vil bruke § 275 i kampfiksingssaker. Som diskutert ovenfor vil det som regel bli tale om at klubben skader sitt omdømme og anseelse, og ikke nødvendig er direkte skadelidende økonomisk sett. Men for tyveribestemmelsen i strl. § 257 har Høyesterett tatt avstand fra at det skal gjelde et krav om formuesoverføring. I Rt. 1975 s. 473 ble tiltalte dømt for å ha stjålet sjekkblanketter, selv om disse ikke medførte noen økonomisk vinning for ham.

Resultatet burde bli det samme for utroskapsregelens vedkommende. Bestemmelsen stiller ingen krav om at vinningen skal være av økonomisk art, og heller ikke må vinningen finne sted ved tilegnelse av en gjenstand slik § 257 krever.⁶⁷ Så lenge gjerningsmannen har til hensikt å skaffe seg selv eller andre en uberettiget vinning, er dette tilstrekkelig for å kunne dømme ham etter § 275.

4.4.3 Grensen mellom forsøk og fullbyrdelse

Det er et tolkningsspørsmål om hvor grensen mellom forsøk og fullbyrdelse går for utroskaphandlinger. Må den fornærmede, typisk klubben eller spillselskapet i kampfiksingssaker, faktisk ha lidt tap eller fått skadet omdømmet? Eller er risikoen med tap kombinert med gjerningsmannens hensikt nok for domfellelse for fullbyrdet krenkelse av strl. § 275? Som kjent kan handlinger som ikke regnes som fullbyrdet utroskap bli å anse som forsøk etter strl. § 49 som straffes mildere enn fullbyrdete forbrytelser, jf. Strl. § 51. Ordlyden i strl. § 275 gir ikke noe svar på spørsmålene. Stordrange viser i sin bok til de forskjellige standpunktene som er tatt i teorien.⁶⁸ Jon Skeie forfektet det syn at gjerningsmannen bare kunne straffes for forsøk i

---

⁶⁷ Stordrange, s. 80

⁶⁸ Stordrange s. 56

slike tilfeller.⁶⁹ Andenæs var av motsatt oppfatning. Stordrange er enig med sistnevnte. Dette fordi utroskapsparagrafen ikke krever at det skal være forvoldt et tap eller en skade for hovedmannen, slik enkelte andre bestemmelser gjør. På gjerningstiden har gjerningsmannen allerede handlet objektivt i strid med hovedmannens interesser når han er utsatt for tap, og det må være tilstrekkelig. Stordrange viser til at oppfatningen er den samme i Sverige.

4.4.4 Den straffbare handlingen

Det er to alternative handlinger som omfattes av § 275. Alternativ nummer en er å forsømme prinsipalens anliggender, d.v.s. det er rettet mot den passive oppførselen. Dette alternativet kan det vanskelig tenkes vil få betydning i kampfiksingssaker, da kampfiksing som regel fordrer flere aktive handlinger. Men man kan selvsagt forestille seg at en trener får høre at noen av spillerne har planer om å bedrive kampfiksing, uten at han foretar seg noe. Alternativ nummer to rammer den som «handler mot den annens tarv» og omfatter dermed aktive handlinger. Det er dette vilkåret som vil bli gjennomgått i det følgende.

Å handle mot noens tarv vil si at man krenker den lojalitetsplikten man har ovenfor prinsipalen, typisk en leder som misbruker styrets tillitt e.l. Gjerningsmannen trenger ikke selv å oppnå en uberettiget vinning for å bli straffet, det er tilstrekkelig at andre gjør det.⁷⁰ Skal handlingen bli straffet som utro kreves det at den kan regnes som rettsstridig, d.v.s. at gjerningsmannen i hvert fall ikke har handlet i god tro. Straffelovkommisjonens innstilling fra 1896 påpekte dette, og uttalte at den som opptrer som vanlige, redelig menn ville ha gjort

«maa da ogsaa frifindes paa grund af god tro, selv om han findes at have lagt en noget excentrisk oppfatning for dagen»

Til syvende og sist blir det en helhetsvurdering hvor «handlingens karakter og de interesser som er krenket ved handlingen»⁷¹ er avgjørende.

---

⁶⁹ Jon Skeie. Den norske strafferett. Annet bind (1946)

⁷⁰ Se f.eks. Rt. 1994 s. 1097 og Rt. 1999 s. 779

⁷¹ Jf. Rt. 1999 s. 36 på s.41

Vil så en trener som deltar i et kampfiksingsopplegg, f.eks. ved å beordre spillerne sine til å tape en kamp, bli omfattet av dette vilkåret? Som et utgangspunkt må vel svaret være ja. Selv om han eller hun ikke nødvendigvis påfører klubben et økonomisk tap, er det snakk om en handling så langt utenfor det etiske rammeverket til sporten at det med all sannsynlighet aldri vil aksepteres. Klubbens omdømme vil høyst sannsynlig lide. I dommen inntatt i Rt. 2001 s. 227 kom Høyesterett til at en avdelingsleder i Statoil som mottok nesten en million kroner i bestikklser kunne dømmes for utroskap til tross for at det ikke ble bevist at Statoil hadde lidt noe tap. Det avgjørende for Høyesterett var at handlingen var utro fordi den var egnet til å skade Statoils omdømme. Dette prinsippet må kunne få anvendelse også i kampfiksingssaker. Selv om en fotballklubb ikke driver med tradisjonell forretningsførsel er den neppe noe mindre opptatt av å ha et godt omdømme i sitt forhold til publikum, sponsorer osv. Dette momentet blir også tillagt vekt i Rt. 2009 s. 524, hvor en banksjef hadde mottatt kr 150 000 som «smøring» fra en kunde

Selv om det finnes en nedre grense for hva som vil være illojalt ovenfor arbeidsgiver, er det vanskelig å se at denne kan få anvendelse i kampfiksingssaker. Forarbeidene til straffeloven av 2005 snakker om at bagatellforhold skal falle utenfor.⁷² Eksemplet som det så refereres til er at dersom en bestyrer av et bakeri bestiller for mange kaker med sikte på at overskuddet skal brukes i datterens bursdag, er dette ikke alvorlig nok til å kunne straffes, i alle fall ikke før handlemåten skjer jevnlig. Vanlige kampfiksingshandlinger fra vil normalt måtte sies å være mer alvorlige enn dette, selv om de ikke skulle skje jevnlig.

4.4.5 Grovt utroskap

For grove tilfeller av utroskap finnes det en egen bestemmelse i § 276. Bestemmelsen dobler maksimumsstraffen fra 3 til 6 år. Som for vanlig utroskap straffes medvirkning på samme måte. I det store og det hele er bestemmelsen likelydende med reglen om grov korrupsjon i § 276b. Det vises derfor til fremstillingen i kap. 4.3.4. Fremstillingen om grovt bedrageri i kap

---

⁷² Ot. Prp. 22 (2008-2009) s. 472

4.2.6 er også veiledende. En forskjell det kan pekes på er at momentene om uriktige regnskapsdokumenter kan bli mye mer aktuelle for kampfiksing via økonomisk utroskap, enn ved kampfiksing via bedrageri og korrupsjon. I realiteten vil dette innebære en vurdering av om noen av bestemmelsene i regnskapsloven er brutt.

4.4.6 Avsluttende

Når gjennomgangen av de forskjellige vilkårene som må foreligge er fullført ser man at strl. § 275 om økonomisk utroskap kan være fullt brukbar til å straffe kampfiksing utført av trenere eller personer med administrativt ansvar. Det er selvsagt vanskelig å si noe om hvorvidt om hvor stor mulighet de har i praksis til å gjennomføre noe slikt. Det er også interessant å merke seg at til tross for at kampfiksing er en ganske særegen type kriminalitet, har den også mye til felles med annen økonomisk kriminalitet.

5 Bør Norge vedta egne straffebud mot kampfiksing?

5.1 Generelt

På bakgrunn av gjennomgangen av de forskjellige vilkårene i forrige kapittel kan det være interessant å diskutere om Norge kunne vært tjent med å innføre egne straffebud for å hindre og motarbeide kampfiksing. Standpunktet til norske myndigheter (i alle fall før regjeringsskiftet høsten 2013, det er ingenting som tyder på endringer etter det) er som beskrevet i innledningen og i handlingsplanen mot kampfiksing at dagens lovverk på en tilfredsstillende måte kan brukes til å straffe kampfiksing.

Helt generelt er det vanskelig å være uenig med et slikt syn. Som gjennomgangen av de aktuelle straffebudene har vist vil påtalemyndigheten ha gode muligheter for å straffe kampfiksing etter dagens lovverk. Begrunnelser for å vedta særskilte straffebud mot kampfiksing synes derfor å måtte finnes andre steder. Det må også pekes på at ved ikke å ha egne straffebud rettet mot kampfiksing er Norge på linje med en rekke andre land i Europa. Av de 27 landene som var med i undersøkelsen nevnt i kapittel 2, var det i hvert fall tolv av dem som behandlet kampfiksing som bedrageri eller svindel («fraud») og syv av dem som brukte bestemmelser

om korrupsjon for å straffe kampfiksing.⁷³ Ni land hadde spesifisert kamp-fiksing som en egen form for forbrytelse.

Rent konkret er det likevel ikke vanskelig å finne en del momenter som taler for at man kanskje burde vurdere egne straffebud i Norge. I gjennomgangen av de forskjellige vilkårene i kap. 4 har mange av disse momentene kommet frem i dagen. For bedrageribestemmelsens del har man det generelle poenget at kampfiksing i sin natur er forskjellig fra det klassiske bedrageriet. Man vil kunne risikere å måtte tøye et vilkår for å anvende bestemmelsen på kampfiksing. Til tider føles det kunstig å måtte gå gjennom alle de forskjellige vilkårene. Mens klassiske bedrageri gjerne vil ramme et bestemt antall personer, kan det i kampfiksingssaker være mye vanskeligere å fastslå hvem som blir rammet. Burde ikke det ha betydning for hvilke straffebud som anvendes? Hvorfor må det påvises at det foreligger tap eller tapsfare, når det er selve det å ikke lenger etterleve sportens moralske regler som fordømmes? Og når det gjelder korrupsjonsbestemmelsen, er det i kap. 4.3.3 vist til forskjellen mellom amatører og profesjonelle. Dette er en forskjell jeg har lite til overs for. Hvorfor skal amatører kunne unnslippe straff? Det vil kanskje være mindre penger involvert i amatørkamper og den påfølgende betingen, men etter min mening er skaden på sportens omdømme like stor i begge tilfeller. At straffansvaret avhenger av en slik detalj henger dårlig sammen i mine øyne.

Går man tilbake til den nevnte undersøkelsen finner man en mer overordnet kritikk av kampfiksingslovgivningen i Europa, Norge inkludert. Her blir både forskjeller mellom de forskjellige lands lovgivning kritisert, og svakheter ved den rådende type lovgiving påpekt:

- I mange land vil man kunne støte på problemer med å straffe kampfiksing som korrupsjon fordi det ofte er et vilkår at gjerningsmannen har stilling som arbeidstaker eller har lederansvar. Det er også tilfellet i Norge, i hvert fall for amatørspillere, jf. Kap. 4.3.1.
- Det er ofte svært vanskelig å bevise sammenhengen mellom en villfarelse og en fordel i mange land.

---

⁷³ Criminalization approaches to combat match-fixing and illegal/irregular betting: A global perspective s. 254. United Nations Office on Crime and Drugs, 2013. Undersøkelsen er finansiert av den Internasjonale Olympiske Komité

- Mangelen på en helhetlig og uniform lovgivning gjør samarbeid på tvers av landegrenser vanskelig.
- Det er store sprik i hvor streng straff kampfiksing medfører. I Hellas risikerer man ikke mer enn 6 måneders fengsel⁷⁴, mens

Til en viss grad får mange av disse punktene også anvendelse på norske forhold. Særlig på internasjonalt samarbeid må man anta det er mye å hente, da det er en kjensgjerning at det ofte er bakmenn i andre verdensdeler som trekker i trådene. Får man hindret disse i å drive med kampfiksing, river man på mange måter "ugresset" opp med roten. Men er dette tilstrekkelig til at man kan si at Norge burde vedta et eller flere straffebud mot kampfiksing? For det første vil innføringen av slike straffebud selvsagt legge beslag på en del tid og ressurser, og dem er det som kjent alltid kamp om. Det kan være politisk lite å hente på å bruke krefter på å innføre slike regler, fordi man vet tilnærmet ingenting om omfanget av kampfiksing i Norge, og da blir det vanskeligere å begrunne ressursbruken. Mange vil vel også mene at politiets ressurser heller burde brukes på å bekjempe kriminalitet som er mer vanlig og fremtredende i folks hverdag.

Det kan også diskuteres hva en eventuell gevinst av nye straffebud mot kampfiksing vil bestå av. Man vil selvsagt få kunne løst en del juridiske floker, så som det omtalte stillingskravet i mange lands korrupsjonsbestemmelser. Det er vel også naturlig å anta at man vil oppnå en viss symboleffekt, i hvert fall politisk, ved at man viser at man tar kampfiksing på alvor. Men utover dette? At man vil få noen drastisk reduksjon i antall kampfiksingssaker er vel naivt å anta. Dette selv om man skulle anvende strengere straffer, da det velkjent fra rettssosiologien at trussel om straff har en liten preventiv virkning. I stedet for å fokusere på den rent retts tekniske siden syntes det da bedre å anvende ressursene på andre tiltak. EU-rapporten om hvordan kampfiksing behandles i 27 av medlemsstatene har en rekke forslag i så henseende. Selv om en del av disse omhandler tiltak EU som sådan kan være tjent med å gjøre, er noen av forslagene også aktuelle for Norge. Blant annet følgende;⁷⁵

- Oppfordre til disiplinære regler og anvendelse av disse, i samarbeid med politi og bettingsselskaper. Som den Nasjonale handlingsplanen mot kampfiksing viser samarbeider

---

⁷⁴ Se forrige note

⁷⁵ Match-fixing in sport: A mapping of criminal law provisions in EU 27 s. 49-52

allerede myndighetene, Norsk Tipping og Norges Idrettsforbund med å bekjempe kampfiksing i Norge. Dette er bra, fordi idrettens disiplinære regler er mye raskere å anvende enn hvis en sak skal gå for domstolene, og velkjente blant idrettsutøverne. Av handlingsplanen fremgår det også at man ønsker å styrke idrettens regelverk ytterligere.⁷⁶ Men hvorfor er bare Norsk Tipping involvert av bettingselskapene? Optimalt burde man jo prøvd å engasjere hele den store samlingen av forskjellige bettingselskaper som opererer i Norge.

- Styrke internasjonal samarbeid ved å fremme traktater og andre intralegale verktøy som gir mulighet til internasjonal politisamarbeid. Norge samarbeider allerede med Interpol i kampen mot kampfiksing, men burde kanskje undersøke om de kan gjøre enda mer enn dette. Europarådet har igangsatt samarbeid om en mulig internasjonal konvensjon mot kampfiksing. Nordiske myndigheter på pengespillsområdet har også besluttet å opprette en nordisk arbeidsgruppe mot kampfiksing.⁷⁷
- Øke kunnskapen om kampfiksing. Som det fremgår av Handlingsplanen mot kampfiksing er dette allerede et mål hos norske myndigheter. Så vidt jeg kan se har det aldri blitt utført noe forskningsarbeid av betydning på kampfiksing i Norge, verken av juridisk eller annen art.

Hvis man avslutningsvis skal gi et meget kort og konsist svar på spørsmålet som overskriften i dette kapittelet stiller, må det vel bli «nei». Nei, Norge trenger trolig ikke egne straffebud mot kampfiksing, da de allerede eksisterende straffebud kan brukes til å straffe kampfiksing. Men det betyr ikke at norske myndigheter ikke burde anvende andre tiltak hvis de har et ønske om å ha et effektivt apparat for å bekjempe kampfiksing også i overskuelig fremtid.

5.2 Hvordan kunne et norsk straffebud mot kampfiksing sett ut?

Selv om det som nevnt er lite som tyder på at norske myndigheter vil vedta et eget straffebud mot kampfiksing, kan det være interessant å tenke seg frem til hvordan et slikt straffebud kunne sett ut. Altså en noe mer konkret tilnærming enn i kap. 5.1. I kap. 2.3.2. ble det nevnt at danske myndigheter har kommet med et lovforslag mot kampfiksing. De mange likhetene

---

⁷⁶ Handlingsplanen s. 11

⁷⁷ Handlingsplanen s. 12

mellom norsk og dansk rett tatt i betraktning, kan det være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i dette lovforslaget. Forslag til bestemmelser mot kampfiksing ble fremsatt den 15. januar 2015 av den danske kulturministeren, som en del av en oppdatering av lovverket mot både doping og kampfiksing. Det har følgende ordlyd:

«§ 10 b. Den, som forsætligt uberettiget yder, lover eller tilbyder nogen, der deltager i eller varetager hverv i forbindelse med en idrættskonkurrence på højere niveau her i landet eller i udlandet, gave eller anden fordel for at formå den pågældende til at gøre eller undlade noget, som kan få indflydelse på idrættskonkurrencen, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år, medmindre det er omfattet af straffelovens § 279.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der som deltager i eller i varetagelsen af et hverv i forbindelse med en sådan idrættskonkurrence forsætligt uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige gave eller anden fordel for at gøre eller undlade noget, som kan få indflydelse på idrættskonkurrencen, medmindre det er omfattet af straffelovens § 279.

Stk. 3. Straffen kan stige til fængsel indtil 2 år, når forholdet er af særlig grov beskaffenhed, navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi gerningen er udført af flere i forening, eller som følge af omfanget af den pågældende gave eller fordel.»⁷⁸

Man ser umiddelbart at bestemmelsen har en del likheter med hvordan mange bestemmelser mot korrupsjon, blant annet den norske, er utformet. Dette er ikke særlig overraskende, da man kan anse kampfiksing som en særegen form for korrupsjon. Og på samme måte som i for eksempel den norske bestemmelsen om korrupsjon, skilles det mellom den aktive og passive formen for korrupsjon. Min mening er at det er bedre å basere seg på korrupsjonsbestemmelser enn bedrageribestemmelser når man lager bestemmelser om kampfiksing, fordi man fort vil støte på problemer med å påvise alle vilkårene i bedrageribestemmelsen, se om disse i kap. 4.2. Det stilles ikke noe krav om at fordelen som mottas må være «utilbørlig» eller lignende, bare at den må være gitt i et forsøk på å få mottageren til å påvirke idrettskonkurransen. Fordelen blir da at man slipper å tolke ordet «utilbørlig». Men man må fortsatt bevise at fordelen ble mottatt i den hensikt i å påvirke spillet. Denne bevisutfordringen kommer man vel ikke utenom uansett hvordan man utformer en bestemmelse mot kampfiksing.

---

⁷⁸ [Lovforslag nr. L 110 2015](#) s. 1, Folketinget.

Forslaget taler også om at det bare skal gjelde idrettskonkurranser på et «høyere niveau». Denne formuleringen er etter min mening ikke klar nok, og i tolkningen vil man støte på noe av den samme problematikken som mellom amatører og profesjonelle i den norske korrupsjonsbestemmelsen som diskutert i kap 4.3.1. Jeg vet ikke hvorfor man i Danmark inntatt denne formuleringen, men i en eventuell fremtidig norsk bestemmelse ser jeg ikke nødvendigheten med den. Hvorfor skal ikke amatører som bedriver kampfiksing straffes på lik linje med profesjonelle som gjør det? De vil ha like stor mulighet til å tjene uberettigede penger på det, og vil på samme måte kunne svekke sportens omdømme. Hvis man absolutt ønsker å skille mellom amatører og profesjonelle får man heller bruke dette som et moment i straffeutmålingen. Når det gjelder forslaget til lengden på straffen, kan det påpekes at den foreslåtte lengden er en del kortere enn for eksempel maksimumsstraff for grov korrupsjon i Norge, se kap. 4.3.4. Det er dog vanskelig å sammenligne straffeutmåling mellom to lands rettssystem, så jeg skal nøye meg med å si at Norge i hvert fall ikke burde ha noen kortere maksimumsstraff skulle de vedta en egen bestemmelse mot kampfiksing.

Til tross for kritikken i forrige avsnitt er helhetsinntrykket av forslaget at det bygger på en moderne og realistisk forståelse av kampfiksing som forbrytelse. Skulle norske myndigheter ønske å innføre et straffebud mot kampfiksing i fremtiden, vil det være en fordel å se hen til det danske forslaget.

6   Avsluttende bemerkninger

Når det kommer til kampfiksing, er Norge på mange måter et heldig land. Vi har inntil nylig vært forskånet for de større sakene, samtidig som vi har et velfungerende retts- og idrettsorganisasjonsvesen som tar kampfiksing på alvor og har kapasitet og midler til å bekjempe det på lang sikt. Fordi det ikke kan være tvilsomt at kampfiksing som en forbrytelse og fenomen ikke vil opphøre med det første. Til det er det for store mengder penger involvert, og den internasjonale bekjempelsen for dårlig. Nesten uansett hvilken litteratur man leser om kampfiksing, peker alle piler til Øst-Europa og Asia. Det er her de store bakmennene sitter, de som virkelig håver inn de store summene. Det er disse som er edderkoppene i kampfiksingsnettene. Hvem de er vet man lite om, annet enn at de ofte har forbindelser til mafiaer og annen organisert kriminalitet. Det er disse som må hindres hvis man noensinne skal kunne sette en stopper for kampfiksing. Her må selvsagt de respektive landene selv ta tak og gjøre en innsats. Men jeg er overbevist om at internasjonalt samarbeid også er, og vil forbli, svært viktig. Selv om

denne oppgaven flere steder viser til gode eksempler på internasjonalt samarbeid, burde man ikke si seg fornøyd. Kampfiksing er en forbrytelse som er gjennomgående internasjonal i formen, og da må det internasjonalt samarbeide til for å forhindre den. At EU allerede har blitt oppmerksom på det problemet kampfiksing utgjør er viktig, fordi EU har stor slagkraft på den internasjonale arenaen. Sammen med USA og Kina kan forhåpentligvis disse lede an i kampen mot kampfiksing. Norge vil også være tjent med å bidra etter beste evne, både på kort og lang sikt.

Litteraturliste

Lover

- 1905 – Almindelig borgerlig Straffelov av 22.mai 1905 nr.10
- 1992 – Lov om pengespill m.v. (pengespilloven) av 28. august 1992 nr. 103
- 1995 – Lov om lotterier m.v. (lotteriloven) av 24. februar 1995 nr. 11
- 2005 – Lov om straff (straffeloven) av 20.mai 2005 nr. 28 (ikke ikrafttred)

Norsk litteratur

- Andenæs, Johs.: *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, 3. utg. 2011
- Andenæs, Johs.: *Straffbar unnlatelse*, 1.utgave 1942
- Bratholm, Anders og Magnus Matningsdal, *Straffeloven. Anden del. Forbrytelser*. 1 utg. 1998
- Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5 utgave 2000.
- Jon Skeie. *Den norske strafferett. Annet bind* 2.utgave 1946
- Pedersen, Linn H, *Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2012*, Transparency International Norge 2012.
- Stoltenberg, Lars og Trond Erik Schea, *Straffebudene mot korrupsjon – utilbørlighetsvilkåret*. Tidsskrift for strafferett 2007 s. 76-83
- Stordrange, Bjørn. *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 3.utg 2013
- Woxholt, Geir, *Idrettens sponsoravtaler*, 1. utgave 1993

Utenlandsk litteratur

- Haberfeld, Maria R. og Dale Sheehan, *Match-Fixing in International Sports: Existing Processes, Law Enforcement and Prevention Strategies*. 1 utg. 2012

- Nicholls, Daniel, T., Bacarese, A. and John Hatchard. . *Corruption and Misuse of Public office*. 2. utgave 2011
- Szymanski, Stefan. *The Economic Design of Sporting Contests*. Journal of Economic Literature. S. 1137-1187 des. 2003

Norsk rettspraksis

- Rt. 1930 s. 1039
- Rt. 1963 s. 753
- Rt, 1983 s. 802.
- Rt. 1984 s. 904
- Rt. 1984 s. 1281
- Rt. 1992 s.919
- Rt. 1992 s.1463
- Rt. 1994 s. 22
- Rt. 1999 s. 36
- Rt. 2001 s. 227
- Rt. 2001 s. 1671
- Rt. 2007 s. 731
- Rt. 2008. s. 1473
- Rt.2009 s. 524

Utenlandsk rettspraksis

- Southwark Crown Court, 03/11/2011 Case no. T20117139 (England)
- Ugeskrift for Retsvæsen, 1970, side 254 (Danmark).

Norske forarbeider og dokumenter

- Straffelovkommisjonens innstilling av 1896
- Ot. Prp. 1948
- Innst. O. III 1951
- Ot.prp. nr. 35 (1986–87)

- Ot.prp.nr.78 (2002-2003)
- Ot. Prp.nr. 22. 2008-2009
- Nasjonal handlingsplan mot kampfiksing i idretten 2013-2015.
- Kampfiksing: Fotballens regler. Utgitt av NFF 06.11.2012

Utenlandske forarbeider og dokumenter

- British Gambling Act, Explanatory Notes 2005. Tilgjengelig via <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/19/notes/contents>
- Criminalization approaches to combat match-fixing and illegal/irregular betting: A global perspective. United Nations Office on Crime and Drugs, 2013
- [EU- Kommisjonen: Communication on Sport - Developing the European Dimension in Sport](#)
- [Lovforslag nr. L 110 2015](#) Det Danske Folketing
- Match-fixing in sport: A mapping of criminal law provisions in EU 27, 2011
- Nasjonal handlingsplan mot kampfiksing i idretten 2013-2015.
- Rapport fra «Arbejdsgruppe om regulering af matchfixing» september 2014 s. 26, Det Danske Kulturministeriet.
- Recommendation CM/Rec(2011)10 of the Committee of Ministers to member states on promotion of the integrity of sport against manipulation of results, notably match-fixing

Avisartikler

- [Sak på Aftenpostens nettsider](#) av 21.10.2014 «Kampfiksingssaken: Politiet hadde mistanke mot 21, bare syv ble tiltalt»
- [Sak på Discovery News' nettsider](#) av 17.04.2014 «The Fix Was in for Ancient Wrestling Match»
- [Sak på NRK Nyheter](#) på nett 04.10.2014 «Haugesund-keeper varslet om forsøk på kampfiksing»
- [Artikkel i Dagbladet på nett 20.10.2014](#) «Disse spillerne er tiltalt i kampfiksingssaken»

- [Artikkel i Dagsavisen av 20.10.2014](#) «Fotballspillere risikerer ti års fengsel for kampfiksing»
- [Artikkel i Dagbladet på nett](#) av 13.03.2015. «Kampfiksingssaken utsatt etter mulig polititabbe»
-